

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI
PEDAGOGICKÁ FAKULTA
Katedra antropologie a zdravotní péče

Bakalářská práce

Marie Cejnková

Sociálně zdravotní práce se zaměřením na vzdělání

Vývoj porodnosti v obci Radostín nad Oslavou za posledních 120 let

Olomouc 2013

vedoucí práce: Mgr. Petr Zemánek, Ph.D.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma „Vývoj porodnosti v obci Radostín nad Oslavou za posledních 120 let“ vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

V Olomouci dne .....

Podpis .....

Děkuji Mgr. Petru Zemánkovi, Ph.D., za odborné vedení bakalářské práce, poskytování rad a materiálových podkladů k práci.

OBSAH

ÚVOD	6
1 CÍL PRÁCE	7
2 TEORETICKÉ POZNATKY	8
2.1 Demografie	8
2.1.1 Vymezení demografie	8
2.1.2 Historie demografie	10
2.1.3 Vývoj demografické reprodukce na území České republiky	11
2.1.3.1 Zhodnocení demografické reprodukce do roku 1945	11
2.1.3.2 Zhodnocení demografické reprodukce po roce 1945	12
2.1.3.3 Zhodnocení demografického vývoje po roce 1989	14
2.1.4 Faktory ovlivňující výkyvy porodnosti na území České republiky	17
2.2 OBEC RADOSTÍN NAD OSLAVOU.....	20
2.2.1 Poloha obce.....	20
2.2.2 Historie obce.....	21
2.2.3 Charakteristika obce	21
2.2.3.1 Dostupnost obce	21
2.2.3.2 Stav občanské vybavenosti.....	22
2.2.3.3 Charakter zástavby	23
2.2.3.4 Pracovní příležitosti a kontinuita společenského života.....	23
2.2.4 Vývoj počtu obyvatel.....	23
2.2.5 Současný stav obyvatel.....	25
3 METODIKA PRÁCE	28
3.1 Metodika výzkumu	28
3.1.1.1 Teoreticko-praktická příprava	29
3.1.2 Charakteristika výzkumného souboru	29
3.1.3 Použitá metoda.....	30
3.1.3.1 Analýza informačních zdrojů	30

3.1.3.2	Výpočet hrubé míry porodnosti.....	30
3.2	Organizace výzkumu	31
4	Vyhodnocení výzkumu	32
4.1	Analýza historických informačních zdrojů.....	32
5	Vyhodnocení výzkumu	42
6	DISKUSE	46
ZÁVĚR	.....	52
Souhrn	.....	54
Summary	.....	55
REFERENČNÍ SEZNAM	.....	56
Seznam použitých informačních zdrojů	.....	56
Seznam obrázků.....	.....	59
Seznam tabulek.....	.....	60
Seznam příloh	.....	60
PŘÍLOHY		

ÚVOD

Složení obyvatelstva podle věku a pohlaví patří k základním charakteristikám sledované populace a jeho změny mají ve vyspělých zemích větší význam než samotný vývoj početního stavu. Věková struktura obyvatelstva určitého území je odrazem dlouholetého populačního vývoje a s tím souvisejícího reprodukčního chování a pohybu obyvatelstva (migrace) v posledních zhruba sto letech. Zároveň současná struktura obyvatelstva podle pohlaví a věku výrazně ovlivňuje budoucí populační vývoj. Tento trend se výrazně projevuje ve všech oblastech života, především však ovlivňuje ekonomickou a sociální oblast.

V dnešní době jsou ve spojitosti s věkovou strukturou zejména diskutovány otázky související s procesem stárnutí obyvatelstva neboli demografického stárnutí. Jedná se o jeden z nejvýznamnějších demografických procesů, který je charakteristický měnícím se zastoupením věkových skupin v populaci. Demografické stárnutí probíhá u obyvatelstva naprosté většiny zemí světa jednak v důsledku poklesu intenzity úmrtnosti, a tím prodlužování lidského života, a jednak v důsledku poklesu úrovně porodnosti. Nejedná se tedy o novodobý proces, v současnosti pouze dochází k jeho zrychlení vzhledem k výrazným změnám v demografické reprodukci.

Ke klíčovým demografickým procesům, které ovlivňují početní stav populace, patří proces rození dětí a úmrtí člověka. Zaměřila jsem se na jeden z těchto důležitých demografických procesů, které přímo ovlivňují populační vývoj – porodnost. Pokusím se zhodnotit, jaké vlivy v minulosti ovlivnily vývoj porodnosti na území dnešní České republiky a tím ve svých důsledcích současný stav populace. Dále se podrobněji věnuji zhodnocení okolností, které vedly ke změnám v demografickém chování obyvatel po roce 1989 a dopadu těchto změn na porodnost v České republice.

Záměrem mé práce je však dokázat, že mohou existovat obce, které se nastaveným demografickým trendům vymykají. Chci dokázat, že v obci Radostín nad Oslavou hodnoty porodnosti v minulých desetiletích dosahovaly vyšších hodnot, než je republikový průměr nebo hodnot stejných a tento trend pokračuje i v současnosti. Hodnotami porodnosti se obec odlišuje od současného trendu populačního vývoje.

1 CÍL PRÁCE

Hlavním cílem bakalářské práce je poukázat na fakt, že v obci Radostín nad Oslavou je porodnost ve sledovaném období, tedy v letech 1880 – 2011, stejná nebo vyšší než stejný ukazatel na území České republiky a tím se zejména v posledních desetiletích odlišuje od současného demografického trendu klesající porodnosti v České republice.

Bakalářská práce by měla proto dále ověřit, zda porodnost, vyjádřená hrubou mírou porodnosti, ve sledované obci Radostín nad Oslavou byla či nebyla ovlivněna politickým a hospodářským vývojem a z toho vyplývající společenskou situací a jak korespondovala nebo se odlišovala od dobových demografických trendů na území České republiky. Pokud jsou k dispozici demografická data, porovnání ukazatelů porodnosti je rozšířeno o srovnání s údaji, které charakterizují stav porodnosti v okrese Žďár nad Sázavou a kraji Vysočina, do jejichž samosprávy je obec místně příslušná.

Dalším dílčím cílem této práce je popis existujících demografických trendů v České republice především z hlediska porodnosti a to včetně nastínění jejich teoretických příčin.

2 TEORETICKÉ POZNATKY

Kapitola bude věnována definici demografie a vymezení základních demografických pojmů, okrajově se dotkne historického vývoje demografie a podrobněji zhodnotí vývoj demografické reprodukce na území České republiky.

2.1 Demografie

V úvodní kapitole budou nejprve zmíněny definice odborných demografických pojmů, které jsou s tématem práce spojeny tak, jak je vymezuje Kalibová (Kalibová, 1997). Dále budou zmíněny vlivy, které, ovlivnily porodnost během vývoje společnosti, neboť demografické chování a rozhodování se neodehrává odděleně od socioekonomického prostředí, v němž jedinec žije. Naopak, jeho rozhodovací proces je těmito podmínkami determinován a omezován.

2.1.1 Vymezení demografie

Demografie je vědní obor, který se zabývá studiem reprodukce lidských populací a podmíněnostmi tohoto vývoje. Název pochází z řeckých slov démos (lid) a grafein (psát, popisovat). Objektem studia demografie jsou lidské populace, předmětem demografického studia je demografická reprodukce chápána jako neustálá obnova lidských populací v důsledku procesu rození a umírání (Kalibová, 1997).

Demografii lze vymezit dvojím způsobem:

- jako obor, který poznává zákonitosti a obecné pravidelnosti demografické reprodukce a jejich specifické projevy a podmíněnosti u konkrétních populací, kterými jsou jednak biologická podstata demografické reprodukce, jednak ekonomické, sociální a přírodně geografické prostředí.
- jako obor, který zahrnuje do studia nejen proces samotné demografické reprodukce a jeho podmíněnosti, ale i jeho důsledky, které nacházíme v široké oblasti života lidí (Kalibová, 1997)

Demografické procesy neprobíhají izolovaně od ostatních procesů, kterých se zúčastní lidé, proto je demografie v současnosti interdisciplinární vědní obor, který je rozdělen do několika subdisciplín – analýza, metodologie, teoretická, historická a ekonomická demografie.

Demografická reprodukce je tedy označovaná jako pohyb (měna) obyvatelstva.

Rozlišuje se:

- pohyb přirozený – obnova obyvatelstva procesem rození a umírání (ve vztahu k územní jednotce mění jeho počet a složení podle věku a pohlaví)
- pohyb mechanický – přemísťování obyvatelstva vlivem stěhování (ve vztahu k územní jednotce mění kromě pohlaví a věkové struktury přirozenou a sociální strukturu dané oblasti)
- pohyb sociální – změny ve struktuře populace (ve vztahu k územní jednotce mění sociálně-právní strukturu dané populace, př. ženatí, počet nezaměstnaných)

Jednou ze základních složek demografické reprodukce je proces rození (Kalibová, 1997). Předmětem vědeckého zájmu se však stal tento proces později než úmrtnost. Studium plodnosti začalo nabývat na významu od konce 19. století a v současné době má v demografii významné postavení. Po stabilizaci úmrtnosti je populační vývoj územních celků nebo jednotlivých populací ovlivňován především úrovní porodnosti, která se považuje za indikátor sociálního rozvoje v širším slova smyslu. V současnosti je zájem o populační chování obyvatelstva dáván do souvislosti především s pojmem stárnutí populace a jeho důsledky především v ekonomické a sociální sféře.

S procesem demografické reprodukce souvisí demografické události. Mezi ně řadíme narození, úmrtí, potrat, dále sňatek, rozvod, ovdovění a nemoc, neboť mají přímý vliv na proces porodnosti a úmrtnosti. Demografie studuje tyto demografické události jako hromadné jevy. Údaje z evidence se nejprve metodicky upraví do procesů porodnosti, úmrtnosti, potratovosti, sňatečnosti, rozvodovosti, nemocnosti a poté následují analýzy těchto procesů s cílem najít jejich pravidelnosti, krátkodobá kolísání i dlouhodobé trendy (Kalibová, 1997). Demografická událost musí být jednoznačně časově, místně a věcně vymezena.

Vymezení základních pojmů:

Obyvatelstvo (lidská populace) – soubor lidí, trvale žijících bez ohledu na státní občanství na určitém území (stát, kraj, okres, obec), může se skládat z různých populací, etnik, národů, podmínkou je trvalý pobyt na daném území.

Střední stav obyvatelstva – uvádí počet obyvatel daného území v okamžiku, který byl zvolen za střed sledovaného období. V ČR je to počet obyvatel o půlnoci z 30. 6. na 1. 7. sledovaného roku. Jedná se o klíčový prvek pro mezinárodní srovnávání a výpočet příslušných ukazatelů demografických procesů.

Úmrtnost – je proces, který označuje umírání obyvatelstva.

Hrubá míra úmrtnosti – vyjadřuje počet zemřelých za určité období na sledovaném území na 1000 obyvatel středního stavu.

Porodnost (natalita) – proces rození dětí (spolu s úmrtím je klíčovým demografickým procesem)

Hrubá míra porodnosti – vyjadřuje počet živě narozených dětí na sledovaném území na 1000 obyvatel středního stavu za rok.

Úhrnná plodnost – vyjadřuje počet dětí, které by se narodily jedné ženě během reprodukčního období, tzn. průměrný počet dětí, které by se narodily jedné ženě při neměnné plodnosti a nulové úmrtnosti mezi 15. a 49. rokem jejího života.

Populační politika – konkrétní opatření a jejich realizace v oblasti ekonomické, sociální a zdravotní, kterými má být ovlivňován populační vývoj ve společnosti. Hlavním cílem je snaha o udržení vyrovnané věkové struktury obyvatelstva (Kalibová, 1997).

2.1.2 Historie demografie

Za zakladatele demografie je považován John Graunt (1620-1674). K rozvoji oboru výrazně přispěl Adolf Lambert Quetelet (1796-1874), který zpřesnil statistické zjišťování demografických dat a vypracoval zásady moderního sčítání lidu. Založil v roce 1853 Mezinárodní statistický ústav, který dnes sídlí v Haagu. K rozvoji demografické metodologie

přispěl Wilhelm Lexis (1837-1914). Ve dvacátém století se rozvíjela hlavně metodologie a demografická analýza – především práce Alfréda J. Lotky.¹

České země patřily z hlediska demografické tematiky ke světové špičce. Na našem území jsou známé první práce s demografickou tematikou od 2. poloviny 18. století. První soupisy obyvatelstva se datují do roku 1762. Od roku 1786 existuje souvislá řada počtu sňatků, porodů a úmrtí (záznamy církevních matrik), která pokračuje do současnosti. O rozvoj demografie u nás se zasloužil Jan Melič, Jindřich Matiegka, František Jaroslav Netušil (Kalibová, 1997). Za faktického zakladatele demografie u nás se považuje Antonín Boháč (1882-1950), který provedl reorganizaci statistiky, organizoval první a druhé sčítání lidu (1921, 1930). Mezi jeho pokračovatele patří Jaromír Korčák (1895-1989), František Fajfr (1892-1969). K současným předním odborníkům se řadí Zdeněk Pavlík.

Na mezinárodní úrovni se řešením demografických otázek zabývá např. Mezinárodní unie pro vědecké studium populace, značnou pozornost věnuje demografickým problémům i OSN. Otázkami populačního vývoje evropských zemí se zabývá Evropská asociace pro populační politiku nebo Rada Evropy (Kalibová, 1997).

2.1.3 Vývoj demografické reprodukce na území České republiky

V této části práce bude zhodnocen vývoj demografické reprodukce na území České republiky a shrnuty faktory, které způsobily výraznější výkyvy porodnosti.

2.1.3.1 Zhodnocení demografické reprodukce do roku 1945

Do poloviny 18. stol. při charakteristice úrovně demografické reprodukce mluvíme o tak zvaném přirozeném reprodukčním chování. Vysoká neregulovaná plodnost byla doprovázena vysokou úrovní úmrtnosti a výsledkem byl nízký přirozený přírůstek. Střídání období růstu a stagnace počtu obyvatel bylo způsobeno válkami, epidemiemi, hladomory. Počátek uvědomělého ovlivňování plodnosti a úmrtnosti se objevuje ve vyspělých evropských zemích okolo poloviny 18. stol., souvisí s vyvrcholením renesance a je spojován s termínem první demografické revoluce. Podstata změn v demografické reprodukci v průběhu první demografické revoluce spočívá v samotné kvalitě tohoto procesu. Individuální a v rodinách neplánované počty

---

¹ http://www.demografie.info/?cz_historie=

dětí se mění na plánované rodičovství. Populační klima před demografickou revolucí bylo výrazem určitého fatalismu – počet dětí v rodině byl výsledkem přirozeného chování nebo vyšší nadpřirozené bytosti. Po zakončení tohoto procesu je to především osobní rozhodnutí ženy nebo manželského páru, které umožnilo oddělení sexuálního života od reprodukce (Pavlík a kolektiv, 2002). Vědomá kontrola porodnosti ve velkém měřítku byla zcela novým jevem v historii evropského populačního chování, i když jistá menší společenstva, například Židé v některých městech, svoji plodnost snižovali již dříve. Dřívější „populační brzda“, totiž odkládání prvního sňatku, již nebylo efektivní, neboť další zvýšení věku nevěst by vedlo ke sňatkům okolo třiceti let věku. Proto muselo nastoupit nové chování spojené s kontrolou porodnosti. Změny v úrovni porodnosti jsou rovněž spojované se zvýšením vzdělanostní úrovně, emancipací žen, zmenšením rodičovské moci, změnou ekonomického významu dětí pro rodinu (děti dříve levná pracovní síla). Zlepšení úmrtnostních poměrů se dává do souvislosti se zlepšením hygieny, pokrokem lékařské vědy a růstem životní úrovně.

Vývoj v českých zemích s určitým zpožděním kopíroval vyspělé evropské země. Do průmyslové revoluce byl pomalý, provázený vysokou kojeneckou úmrtností, střední délka života dosahovala jen 30 – 40 let. V důsledku průmyslové revoluce došlo k rozsáhlé urbanizaci a k nárůstu počtu obyvatel, neboť porodnost zůstala stejná, ale úmrtnost vlivem zlepšených sociálních podmínek prudce klesala (Pavlík a kolektiv, 2002). Na počátku 20. století porodnost dále pozvolně klesá, přesto počet obyvatel roste vlivem snížené úmrtnosti. Tento pozvolný pokles porodnosti vystřídal v letech 1. světové války prudké snížení až na úroveň 15 – 20 ‰. Tento vývoj způsobil destrukci věkové struktury obyvatelstva, jejíž následky ovlivňovaly i další generace. V poválečných letech dochází k populačnímu rozmachu, který má kompenzační charakter. Po roce 1921 dochází k soustavnému poklesu porodnosti, ještě umocněným ekonomickou krizí 30. let (Mládek, 1992). Koncem 30. let a v průběhu 2. světové války se hodnoty porodnosti prudce zvyšovaly.

2.1.3.2 Zhodnocení demografické reprodukce po roce 1945

Další růst porodnosti nastává po 1945 v souvislosti s ukončením 2. světové války. Nebyl však tak výrazný jako po roce 1918. Poválečný vývoj porodnosti po 2. světové válce v rámci bývalého Československa se již částečně odlišoval od západoevropských zemí. Poválečný boom je sice zaznamenán ve východní i západní Evropě (plodnost až 3 děti na ženu), ale další průběh

se již lišil. Od počátku 50. let nastává stálý pokles úrovně porodnosti, který je charakteristický pro všechny socioekonomicky rozvinuté země. Sociální, ekonomické a politické podmínky lidí v totalitním režimu však vedly k vytváření modelů demografického chování, které se výrazně odlišovaly od demografického chování v zemích západní Evropy. Ke snížení porodnosti přispělo uzákonění interrupcí od 1. 1. 1958. Následná přechodná období zvýšené porodnosti se dosahují zpravidla zásluhou pronatalitních opatření (Mládek, 1992). První krátký vzestup se registruje v letech 1963 – 1964, po kterém porodnost opět klesá, hlavně v důsledku nestabilní politické situace. Opětovný růst porodnosti nastává počátkem 70. let jako důsledek dalších prorodinných opatření. Mezi ně řadíme prodloužení mateřské dovolené, vyplácení mateřského příspěvku, zvýšení přídavků na děti, zavedení výhodných půjček mladým manželům, zvýšení počtu míst v jeslích a mateřských školách (Mládek, 2002). Po roce 1980 začíná opět pozvolný pokles porodnosti. Ovlivňují ho některá demografická specifika, mezi která patří zhoršení věkové struktury obyvatel, do reprodukčního věku se dostávají oslabené ročníky generace 60. let, ale hlavně se uplatňuje plánované rodičovství podmíněné společensko-ekonomickými poměry, úsilí o zabezpečení vyšší životní úrovně. Prosazuje se model rodiny s jedním nebo dvěma dětmi (Mládek, 2002).

Model demografického chování v bývalé ČSSR byl podmíněn populační politikou, výrazným státním paternalismem, značnými sociálními podporami v různých oblastech a existencí výrazných sociálních jistot. Situace dávala mladým lidem velmi malý prostor pro vlastní iniciativu a realizaci vlastních plánů a představ. Vyjádřením samostatnosti bylo založení vlastní rodiny a možnost se v ní realizovat. Mladí lidé vstupovali do manželství značně uniformně v mladém věku, pouze asi 5 % žen zůstávalo svobodných, převážně byl preferován model rodiny s dvěma až třemi dětmi. V Česku stagnovala úmrtnost, zůstávala však vysoká úroveň sňatečnosti, nízký průměrný věk snoubenců při uzavírání sňatku. S tím souvisel nízký průměrný věk matek zejména při prvním porodu a vysoká potratovost² (potrat byl takřka jedinou formou regulace počtu dětí v rodině, absence dostupné antikoncepce).

Další zlom v populačním vývoji znamenal rozpad východního bloku v roce 1989. Změna politické situace po roce 1989 znamenala také přechod k demokratickým principům a tržnímu hospodářství se všemi sociálními dopady.

---

² <http://web.natur.cuni.cz/geografie/vzgr/monografie/populacni%20vyvoj/podnost%20-%20soucasny%20stav.pdf>

2.1.3.3 Zhodnocení demografického vývoje po roce 1989

Druhý demografický přechod, který započal v zemích západní Evropy už v 60. letech 20. století, se v České republice projevil výrazně až po změně politické situace od 90. let a proběhl na rozdíl od západních zemí, kde trval desítky let, neočekávaně rychle. Je proměnnou hodnotové orientace, která se výrazně projevila v demografickém chování. Mezi změny, které charakterizují tento přechod, řadíme růst individualismu, pokles porodnosti, snížení významu funkce rodiny, růst počtu neoddaných soužití a neúplných rodin (Pavlík a kolektiv, 2002).

Možnosti seberealizace vedly ke změnám demografického chování obyvatel. Intenzita těchto změn byla u nás nečekaná. Hlavním důvodem byl posun časování sňatků a rození dětí. Svůj vliv zde sehrálo i masové rozšíření vhodné antikoncepce. Pozitivně je hodnoceno výrazné snížení počtu interrupcí v posledních letech (z počtu 109 tisíc v roce 1990 na 31 tisíc v roce 2002). Na přelomu 80. a 90. let končilo tedy interrupcí více než 40 % těhotenství, v roce 2002 bylo uměle přerušeno pouze 23 % těhotenství. Vývoj umělé potratovosti svědčí o uvědomělém plánování rodiny a odpovědnějším sexuálním chování.³

Změnil se životní způsob, preferuje se osobní i profesní rozvoj, sílí snaha o zlepšení sociálního postavení. Současně se omezila společenská podpora rodinám s dětmi, snížil se rozsah sociálních jistot, jako nový jev se objevila nezaměstnanost. Zvyšuje se riziko nenalezení nebo ztráty zaměstnání (Zdeněk Pavlík a kolektiv, 2002). Na mladé lidi jsou kladeny vyšší nároky na pracovním trhu, na významu nabývá praxe získaná doma, ale zejména v cizině, očekává se značná pracovní flexibilita. Větší konkurence na pracovním trhu vede k častějšímu a delšímu studiu. Určité časové uvolnění studia umožňuje cestovat a získávat zkušenosti už v době studia nebo před nástupem do prvního zaměstnání. Je proto logickým důsledkem, že tyto okolnosti posouvají i při pozitivním přístupu k rodině uzavírání manželství a rození dětí do vyššího věku. Stoupá také počet dvoukariérových manželství, snižuje se rozsah manželství tradičních, v nichž byla typická role ženy v péči o děti a jejich výchovu. Problémem je rovněž ztížená možnost získat finančně dostupné bydlení. Dosud nebyla dořešena vhodná koncepce bytové politiky. Pro určitou část mladých lidí je bytová situace jejich současné, popřípadě budoucí rodiny důležitou otázkou při rozhodování o dětech. (Pavlík a kolektiv, 2002) Tyto okolnosti mají vliv na rozhodování, kdy a jakým způsobem založit rodinu, zda mít děti, kdy a kolik. Současně stoupá

---

³ http://www.mpsv.cz/files/clanky/900/zprava_zkr.pdf

počet nesezdaných párů a svobodných jednotlivců, mění se náhled společnosti na neprovdané nebo bezdětné ženy.

V důsledku zmíněných změn došlo po roce 1990 k poklesu porodnosti. Během čtyř let se porodnost dostala na úroveň většiny západoevropských zemí. Prudký pokles porodnosti nastal v roce 1992 a zastavil se až v roce 1996. Nejvýraznější byl v roce 1994, kdy poprvé počet zemřelých (117 373) přerostl počet narozených (106 579). Poprvé od konce 1. světové války tak došlo k úbytku obyvatel přirozenou měrou. Situace se stala o to závažnější, že do reprodukčního věku se dostávaly ženy narozené v silných generacích sedmdesátých let, ale očekávaný vývoj nenastal. V roce 1995 poprvé klesl počet narozených pod sto tisíc (Pavlík a kolektiv, 2002). Od roku 1999, kdy bylo dosaženo historicky minimální hranice 89 tisíc narozených na území České republiky, základní ukazatele porodnosti mírně rostly až do roku 2004 bez výrazných zlomů a změn. V roce 2005 překročil počet narozených opět hranici sto tisíc (102 200 dětí). I přes zvýšený počet narozených dětí v této době zůstala úroveň plodnosti v České republice méně než 1,3 dítěte na ženu. V roce 2007 byla zaznamenána nejvyšší převaha živě narozených nad zemřelými za posledních 25 let.

Porodnost v Česku opět začala pozvolna klesat od roku 2008, ovšem pokles v roce 2011 byl výrazně vyšší než za předchozí dva roky dohromady. V roce 2011 se narodilo 108 700 dětí, což je o 8 500 méně než v předchozím roce (Demografická ročenka Českého statistického úřadu 2011). Postupně se zvyšuje průměrný věk matek při porodu, a to na 29,7 roku.⁴

Z údajů vyplynulo, že v Česku v poslední době významně klesá plodnost. V roce 2003 dosáhla nejnižší hodnoty 1,18 dítěte, zatímco na počátku 90. let tato hodnota byla 1,9. Ukazatel udávající průměrný počet dětí narozených jedné ženě, se v předchozích třech letech pohyboval na hodnotě 1,49. V roce 2011 klesla úhrnná plodnost na 1,42 dítěte, což je pokles vyšší než za předchozí dva roky dohromady. Nejvyšší plodnost statistici zaznamenali u žen ve věku 28 – 31 let.⁵

Pokles měr porodnosti souběžně s prodlužující se střední délkou života má za důsledek zvyšující se podíl starých lidí v populaci.

V oblasti porodnosti se promítají i další změny ve společnosti. Během 90. let minulého století se postupně měnil model rodiny. Vstup do manželství přestával být společenskou normou,

---

⁴ <http://www.czso.cz/csu/csu.nsf/informace/coby031312.doc>

⁵ <http://www.prvnizpravy.cz/zpravy/z-domova/v-cesku-klesa-pocet-narozenyh-deti/>

kteřá by mladé lidi k tomuto kroku tlačila, pokud by chtěli mít dítě. Ačkoli většina lidí stále v určité životní fázi vstupuje do manželství, ve většině vyspělých zemí platí, že lidé vstupují méně často do manželství, aniž by spolu předtím zkusili společně žít. Zvyšuje se ale i zastoupení žen, které jsou bezdětné, a přitom jsou vdané. Skutečnost být ženatý či vdaná nutně neznamena předstupeň k tomu stát se rodičem. Podobně jako v předcházejících letech, tak i v uplynulém pětiletém období se podíl dětí narozených vdaným ženám dále snižoval, i když toto snižování již nebylo tak výrazné.

Růst podílu dětí narozených mimo manželství je patrný od konce 80. let. Jestliže v roce 1991 tvořily mimomanželsky narozené děti přibližně desetinu všech živě narozených, koncem 90. let se mimo manželství rodilo již každé páté dítě, v roce 2005 se uvedený podíl blížil třetině všech živě narozených dětí a v roce 2010 se už dvě z pěti narozených dětí rodily ženám, které v době porodu nebyly vdané. Ve srovnání s ročními počty narozených v polovině 90. let vzrostl počet nemanželských dětí prvního pořadí do roku 2010 téměř třikrát, u dětí druhého pořadí to bylo dokonce čtyřikrát. U mimomanželských dětí třetího pořadí byl za stejné období zaznamenán nárůst menší, u dětí narozených v ještě vyšším pořadí jsou početní nárůsty nejmenší. Trend dětí narozených mimo manželství v roce 2010 přesáhl 40 procentní hranici, v roce 2011 se ještě zvýšil na 41,8 procenta. Neprovdaným ženám se v tomto roce narodilo celkem 45,6 tisíce dětí.⁶

Ve srovnání s vývojem počtu manželsky narozených dětí podle pořadí byly procentní podíly dětí prvního a druhého pořadí mezi dětmi narozenými v manželství poměrně vyrovnané. V období let 1993 – 2000 se podíl prvorozených dětí pohyboval kolem 45,0 % a druhozených okolo 40,0 %. V letech 2001 – 2005 se tyto hodnoty ještě více přiblížily a v roce 2005 bylo dokonce zastoupení druhých dětí o něco větší než prvních. V roce 2006 se sice narodilo opět více prvorozených dětí ve srovnání s dětmi druhého pořadí, ale v následujících letech se podíl prvorozených mezi dětmi narozenými v manželství nadále snižoval, zatímco zastoupení dětí druhého pořadí se zvyšovalo, takže v roce 2010 podíl druhozených dětí dosáhl 46,3 %, a prvorození představovali 38,0 % všech dětí živě narozených v manželství. Zastoupení dětí

---

⁶ http://www.czso.cz/xb/redakce.nsf/i/vek_matek_deti_narozenyh_v_roce_2011

vyšších pořadí bylo od roku 1993 víceméně stabilní, v úhrnu se podíl třetích a dalších dětí pohyboval v rozmezí od 13 do 16 %.⁷

2.1.4 Faktory ovlivňující výkyvy porodnosti na území České republiky

Mezi rozhodující faktory, které měly vliv na věkovou strukturu obyvatel České republiky na konci 20. století, patří bezesporu výkyvy porodnosti.⁸

Bylo jich několik a patří mezi ně:

- prudký pokles porodnosti za 1. světové války – nízký počet narozených dětí v letech 1915 – 1919 (minimum v roce 1919, jen 120 600 živě narozených) se o generaci později ve druhé polovině třicátých let projevil úbytkem žen v plodném věku a tyto důsledky zaznamenáváme i v dalších zeslabeních nejplodnější věkové skupiny žen v šedesátých a osmdesátých letech.
- kompenzační natalitní vlna s vysokým počtem narozených po ukončení 1. světové války – nejvíce dětí se narodilo v roce 1921 (257 300 dětí), v dalších letech se počet dětí opět snižoval, přesto se až do roku 1930 se narodilo každý rok více než 200 tisíc živě narozených. Tyto silné generace byly předpokladem růstu porodnosti po roce 1945, ve svých důsledcích pak i růstu porodnosti po roce 1970.
- pokles porodnosti během hospodářské krize třicátých let⁹ – v letech 1931 – 1937 nastal každoroční pokles porodnosti (v roce 1937 pouze 156 tisíc živě narozených). Důvodem byla hospodářská krize a vstup slabých populačních ročníků narozených v 1. světové válce do plodného věku. To se promítlo do porodnosti druhé poloviny padesátých let a porodnosti kolem roku 1980.
- vzestup porodnosti za nacistické okupace – porodnost prudce stoupala už od roku 1939, maxima dosáhla v roce 1944 – 230 200 živě narozených. Demograficky to byl důsledek

---

⁷ http://www.demografie.info/?cz_detail_clanku&artclID=546

⁸ <http://www.referaty10.com/referat/Ostatni/4/tema-4-23-Ostatni.php>

⁹ <http://www.euroekonom.cz/analyzy-clanky.php?type=jz-demografie>

plodnosti silných ročníků žen narozených po roce 1920. Velký vliv však měla i probíhající 2. světová válka. Muži v protektorátu byli doma, těhotenství ženy nebo časné mateřství mladí lidé volili jako formu ochrany před totálním nasazením, v této době byla také na velmi dobré úrovni zdravotní péče. Opět se potvrdil fakt, že během jakéhokoli totalitního režimu v důsledku omezení aktivit mladých lidí stoupá porodnost.

- natalitní vlna po ukončení 2. světové války – byla slabší než po 1. světové válce, přesto se v roce 1947 narodilo 206 700 dětí. Byl to poslední rok, kdy byla překonána hranice 200 tisíc živě narozených za kalendářní rok. Vlivem vyšší porodnosti do poloviny padesátých let vznikla další početná generace, která způsobila vysokou porodnost v sedmdesátých letech. Předpokládané druhotné oživení porodnosti na přelomu 20. a 21. století však nenastalo.
- legalizace umělého přerušování těhotenství od roku 1958 – počet narozených dětí klesl během dvou let asi o 26 tisíc. Interrupce se stala na dlouhou dobu jedinou formou prevence nechtěných těhotenství, rozvoj moderní antikoncepce ve srovnání se západní Evropou zaostal. Zákon začal platit v době, kdy v plodném věku byly slabé ročníky žen narozené v letech 1936 – 1938, to ještě umocnilo demografické předpoklady pro pokles porodnosti.
- oživení porodnosti v první polovině šedesátých let – vrcholí v roce 1964, kdy porodnost ovlivnily silnější ročníky žen narozených za okupace, uplatnila se i ekonomická opatření (pronatalitní), která podpořila porodnost.
- pokles porodnosti v letech 1965 – 1968, kdy počet narozených výrazně klesl vlivem nestabilní situace, v roce 1968 bylo pouze 137 tisíc živě narozených, přestože v této době počet žen v plodném věku už postupně vzrůstal. Změnilo se populační klima, ubývá dětí v rodině, v té době byla standardní životní úroveň pro početnější rodiny velmi obtížně dosažitelná.
- natalitní vlna sedmdesátých let - v letech 1969 a 1970 mírně rostla porodnost, od roku 1971 do roku 1974 nastal její prudký růst. Byl způsobený početnými ročníky žen v plodném věku. Dále se projevil výrazný vliv vládních pronatalitních opatření. Porodnost

dosáhla vrcholu v roce 1974 a 1975, kdy se narodilo 194 200 a 191 800 dětí. Vysoká porodnost je opět jedním z důsledků totalitní společnosti – aktivity mladých se soustředí z nedostatku jiných příležitostí do prostředí rodinného života.¹⁰

- zlom 1979/1980 – nastal největší meziroční úbytek vůbec. Počet narozených dětí klesl ze 172 tisíc na 153 800. Projevil se zde počínající úbytek žen v plodném věku, dále to, že většina mladých rodin dosáhla plánovaného počtu dětí v předchozí natalitní vlně. Snížení porodnosti také značně ovlivnilo ekonomické zatížení rodin s dětmi, protože v létě roku 1979 byly několikanásobně zvýšeny ceny dětského oblečení. Potvrdilo se, že ekonomická opatření, která podporují porodnost, po krátké době přestanou mít stimulační vliv. Kalibová k tomu říká: „*Hodnocení efektivnosti populační politiky je často značně obtížné a bývá předmětem diskuzí a sporů odborníků. Především v oblasti porodnosti se účinky jednotlivých opatření projevují pouze krátkodobě a vedou k nepravděpodobnosti ve věkové struktuře a k jejich opakování (i když již ve zmenšené míře) i v dalších generacích. Změny ve věkové struktuře následně vyvolávají změny nároků na školský, zdravotní a sociální systém. Rozhodování o přijetí různých opatření populační politiky nejsou jednoduchá.*“ (Kalibová, 1997, s. 44)
- stálý pokles porodnosti na minimální počet ve druhé polovině devadesátých let – od roku 1980 až do poloviny devadesátých let porodnost trvale klesala, potom nastala stagnace na nejnižší úrovni v historii a patří k nejnižším na světě. Proces se urychlil hlavně po roce 1990 v důsledku politických a ekonomických změn a s tím souvisejících změn v demografickém chování obyvatel. Nízké hodnoty porodnosti se bez výraznějších změn udržují do současnosti.¹¹

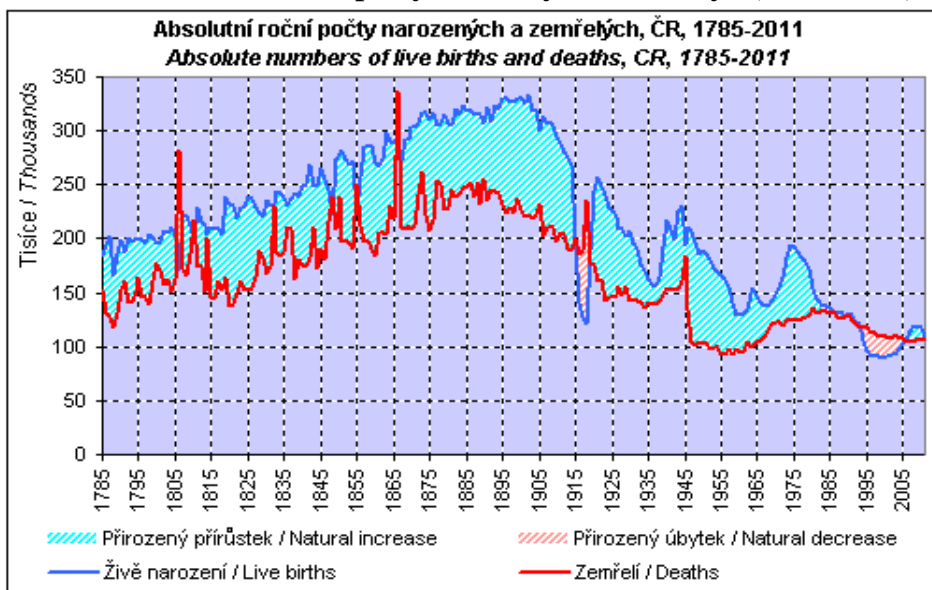
Výše uvedené skutečnosti dokazuje i následující graf. Zde je zřetelně patrný výrazný pokles narozených po roce 1915 a další pokles po roce 1995, počet zemřelých převýšil počet narozených, došlo k přirozenému úbytku obyvatel.

---

¹⁰ <http://www.euroekonom.cz/analyzy-clanky.php?type=jz-demografie>

¹¹ <http://www.referaty10.com/referat/Ostatni/4/tema-4-23-Ostatni.php>

Graf č. 1 - Absolutní roční počty narozených a zemřelých, území ČR, 1785 – 2011¹²

2.2 OBEC RADOSTÍN NAD OSLAVOU

Tato kapitola představí obec Radostín nad Oslavou a zaměří se na charakteristiku současného stavu obyvatel v obci.

2.2.1 Poloha obce

Radostín nad Oslavou se nachází v kraji Vysočina. Je součástí okresu Žďár nad Sázavou. Název „Radostín“ pravděpodobně souvisí s místním osobním jménem „Radosta“. Svůj přídomek obec dostala v roce 1960 podle největší zdejší řeky Oslavy.¹³ Leží na obou stranách silnice, která spojuje města Velké Meziříčí (vzdálené asi 16 km) a Žďár nad Sázavou (vzdálený asi 14 km). Obec se nachází v nadmořské výšce 524 metrů nad mořem v mírně zvlněné krajině na Českomoravské vrchovině, do které v 50. letech negativně zasáhla kolektivizace. Přesto je krajina kolem ní stále ještě pestrá. Obec obklopují stráně a pole, na obzoru zakončené lesy. Rozkládá se na mírném svahu klonícím se na jihovýchodě k řece Oslavě a na jihozápadě k Pavlovskému potoku. V současnosti má status obce, obcí s rozšířenou působností je Žďár nad Sázavou, okresním městem je Žďár nad Sázavou, krajským městem pak Jihlava.

¹²http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/obyvatelstvo_hu

¹³ <http://www.radostinnadoslavou.cz/obec/zakladni-informace>

Charakteristika obce je v obecném měřítku společným jmenovatelem obcí a osad na Vysočině – je to zemědělská činnost, řemeslná výroba, bohatá církevní a kulturní tradice. Dominantou obce je kostel svatého Bartoloměje s malým hřbitovem obehnaný zdí, který stojí v samém centru obce. Nedaleko stojí moderní budova obecního úřadu postavená v roce 1979. Okolí je zajímavé také turisticky. Prochází tudy např. Mlynářská cyklostezka a červeně značená turistická stezka z Velkého Meziříčí do Žďáru nad Sázavou.

2.2.2 Historie obce

Dějiny obce Radostín jsou nejasné, protože se nezachovaly žádné přímé písemné památky. Při ničivém požáru v roce 1748 shořela společně s radnicí i stará obecní kniha a v roce 1857 při dalším rozsáhlém požáru pak shořela fara i kostelní věž, ve které byla uložena velká část farních a obecních záznamů. Podle A. Kratochvíla (Kratochvíl, 2007) se Radostín v záznamech objevuje už v roce 1365, a to hned jako městečko s kostelem a farou. První písemnou zmínku o faře najdeme v roce 1393. V roce 1848 byl Radostín zbaven vrchnostenské povinnosti vůči Lichtenštejnům a stal se samostatnou obcí. V roce 1855 městečko připadlo k nově zřízenému politickému okresu Velké Meziříčí a k němu patřilo až do roku 1960, kdy se okresním městem stal Žďár nad Sázavou.

Znak obce Radostín nad Oslavou vznikl zřejmě z pečeti s erbem vrchnosti pánů z Lomnice, kteří panství vlastnili v letech 1390-1404 a 1477-1529. Po nich přijal Radostín sedm orlích per ve sponě, které připomínaly křídlo. Radostínský znak má tedy ve žluté obloukové sponě křídlo ze sedmi černých vějířovitě rozložených orlích per a to na bílém štítě (Regendová a kolektiv, 2008).

2.2.3 Charakteristika obce

V následující části bude obec zhodnocena z hlediska občanské vybavenosti a charakteru zástavby a bude stručně zmíněn i společenský život obyvatel obce.

2.2.3.1 Dostupnost obce

V současné době se obec skládá ze dvou částí – části Radostín nad Oslavou a části Zahradiště, což je osada vzdálená asi 3 km od Radostína a nyní zde žije 30 obyvatel. Výměra obce je 1548 ha. Ke dni 31. 12. 2011 byl počet obyvatel obce 922. Obec je dostupná po silnicích

II. a III. třídy, četnost autobusových spojů je uspokojivá a odpovídá potřebám obce. Železniční zastávka je vzdálená asi 4 km v obci Ostrov nad Oslavou, leží na koridoru Brno – Havlíčkův Brod. Výhodná poloha mezi dvěma významnými městy regionu, okresním městem Žďárem nad Sázavou a dřívějším okresním městem Velkým Meziříčím skýtá občanům možnost pracovních příležitostí. Obec je střediskem mikroregionu, poskytuje tedy základní služby i okolním obcím. Jedná se především o obce Kněžves, Krásněves, Pavlov, Znětínek, Ostrov nad Oslavou, Záska, Zadní Zhořec. Tyto obce zde využívají především mateřskou a základní školu, dále zdravotní služby, poštu, kostel a hřbitov.

2.2.3.2 Stav občanské vybavenosti

Rozsah služeb občanské vybavenosti soustředěných v obci Radostín nad Oslavou je na dobré úrovni.¹⁴

Lékařskou péči pro místní i okolní občany zajišťují soukromé ordinace praktického lékaře pro dospělé, pediatra a lékaře stomatologa. Dále v obci 1x týdně ordinuje gynekolog, své služby nabízí také soukromá lékárna, což usnadňuje situaci především starším a méně mobilním pacientům.

K nákupu potravin a drobného spotřebního zboží mohou obyvatelé využít jednak dobře zásobenou prodejnu obchodní sítě COOP (bývalá Jednota), ale i dva soukromé obchody se smíšeným zbožím. Poměrně hojně je využívána i prodejna textilu a obuvi, kterou provozuje vietnamský prodejce.

Určitým komfortem pro občany Radostína i širšího okolí je také čerpací stanice pohonných hmot umístěná na okraji obce.

Místním i turistům nabízí své služby dvě pohostinství. Z dalších služeb jsou občanům k dispozici knihovna, pošta, dvě provozovny kadeřnictví, solná jeskyně. Obecní úřad zařizuje sběrnou prádla a šatstva a provozovnu sklenářství.

Důležitou součástí občanské vybavenosti je Základní škola a Mateřská škola Radostín nad Oslavou. Jak mateřská, tak i základní škola zajišťuje výuku nejen dětem z Radostína, ale prakticky ze všech okolních vesnic. Škola nabízí pronájem opravené a velice dobře vybavené tělocvičny, o který je mezi sportovci trvalý zájem. V obci je také k dispozici dětské hřiště a tenisové kurty (Radostínský zpravodaj, 2010 a 2011).

---

¹⁴ <http://www.radostinnadoslavou.cz/obec/soucasnost>

2.2.3.3 Charakter zástavby

Dominantou Radostína je kostel se starým hřbitovem obezděným zídka nacházející se uprostřed obce. V jeho blízkosti stojí jednopatrová budova původní obecné, později mateřské školy (v současnosti se pracuje na projektu jejího využití jako muzea a kavárny) a budova obecního úřadu z roku 1979 postavená v moderním duchu té doby. Z náměstí vybíhají čtyři hlavní ulice směr Pavlov, Zahradiště, Ostrov n. Oslavou a Kněževes, malá slepá ulička, ve které kdysi stávala radnice, a ulice do „Dolního konce“. V 50. a 60. letech zde byly vystavěny domky v ulici „Za Humny“. Dalším stavebním obvodem je obvod „Za Farským rybníkem“ tvořený většinou řadovými domky, a nejnovějším rozestavěným je obvod „Na Záhonech“, který navazuje na domky „Za Humny“ (Územní plán obce Radostín nad Oslavou).¹⁵

2.2.3.4 Pracovní příležitosti a kontinuita společenského života

V obci zaměstnává hodně obyvatel zemědělský podnik Zeras, akciová společnost, v devadesátých letech zde vyrostla skupina podnikatelů a řemeslníků, mnozí z nich mají své další zaměstnance i z řad místních lidí. Další pracovní příležitosti poskytují města Žďár nad Sázavou a Velké Meziříčí, obě vzdálená asi 15 km od Radostína nad Oslavou.

Společenský život v obci je bohatý a rozmanitý. Občané jsou aktivní jak v oblasti kultury, tak i sportu. Staré tradice a aktivity pokračují (chození maškary, hrkání a chození po koledě, pálení čarodějnic, stavění a kácení máje, mikulášská nadílka). Průběžně vznikají aktivity nové (Tvořivé večery, taneční kurzy, angličtina pro předškoláky, setkání důchodců, poslední zvonění pro žáky deváté třídy ZŠ).

Většina občanů v obci je věřících a to se promítá v životě celé obce – občané se podílejí na organizaci oslav křesťanských svátků, pořádání různých slavností, velkou pozornost věnuje farní úřad práci s mládeží. Všechny tyto církevní aktivity jsou k dispozici i ostatním občanům, kteří je často využívají. Ve své podstatě je tato činnost velkou podporou vesnické pospolitosti.

2.2.4 Vývoj počtu obyvatel

V posledních 150 letech počet obyvatel kolísal mezi 633 a 900 obyvateli. Ze statistických údajů vyplývá, že počty lidí často úzce souvisely s hospodářskou situací v zemi. Před rokem 1618

---

¹⁵ <http://www.radostinnadoslavou.cz/obec/soucasnost/69-charakter-zastavby>

bylo v obvodu Radostína 38 domů a 13 domků. V roce 1679 zde zůstalo následkem třicetileté války 10 pustých gruntů. Stagnující růst městečka začal pozvolna stoupat až počátkem 19. století. Nejvyššího počtu domů dosáhlo v roce 1869, kdy sčítací komisaři zjistili 108 domů a 768 obyvatel (Regendová a kolektiv, 2008). Počátkem 20. století se vedle tradičního zemědělství začínají rozvíjet i průmyslová odvětví, např. pila, cihelna., což rozšířilo pracovní příležitosti. V roce 1930 se nacházelo v katastru obce sice 121 domů, ale pouze 565 obyvatel (z toho 563 osob bylo katolíků, 1 se hlásil k církvi československé, 1 bez vyznání). Od tohoto roku počet obyvatel převážně stoupal. Dobře se rozvíjející dění v obci bylo narušeno vyhlášením Protektorátu Čechy a Morava. Po odsunu Němců se počet obyvatel snížil, protože někteří občané se odstěhovali do pohraničí, kde hledali lepší životní a pracovní podmínky a také pomáhali tyto oblasti znovu osídlit. Podle záznamů z obce Radostín odešlo 16 mužů, většinou s rodinami. Přesný počet osob není uveden (Farní kronika). V dalších obdobích měl počet obyvatel v obci vzrůstající tendenci. K početnímu nárůstu obyvatel došlo také poté, co se Radostín stal střediskovou obcí a soustředila se zde bytová výstavba (Pozemkové knihy Radostína nad Oslavou a Zahradiště, Evidence nemovitostí). To nutilo především mladé lidi z okolních vesnic využít stavebních možností v této obci. Po roce 1989 se obyvatel obce dotkly politické, ekonomické i sociální změny, kterými procházela a prochází naše společnost (Radostínský zpravodaj, 1993). I zde se objevují nové skutečnosti v populačním chování obyvatel, přesto si obec zachovala určitá specifika, díky kterým se odlišuje od populace České republiky, jak dokládají vybrané statistické údaje.

Vývoj počtu obyvatel vypovídá o vývoji obytné funkce

Následující tabulka názorně ukazuje, jak koresponduje počet obyvatel v obci s rozvojem bytové výstavby.

Komentář k tabulce č. 1

Z tabulky je patrné, že počet obyvatel s počtem obydlí souvisí, ale není na něm přímo závislý. Například v roce 1880 je počet domů stejný jako v roce 1900 a to nejnižší za celé sledované období, ale počet osob v roce 1880 je o 42 vyšší. Rovněž v letech 1930 a 1950 je vidět nepoměr obou hodnot. V roce 1930 počet domů o 4 vzrostl, ale počet obyvatel se naopak o 56 snížil. V roce 1950 se počet domů zvýšil oproti roku 1930 o 19, počet obyvatel však vzrostl pouze o 17.

Od této doby obě sledované hodnoty až do současnosti postupně rostou, výjimkou je pouze rok 1991, kdy při stejném počtu domů jako v předchozím sledovaném období došlo k poklesu počtu obyvatel o 98. Do roku 1919 bylo postaveno 16 nových domů, v letech 1920 – 1945 přibylo dalších 12 domů, v letech 1946 – 1980 se postavilo 123 domů. Mezi roky 1981 – 2001 bylo zkolaudováno 55 domů. Za posledních 10 let v obci přibylo 12 rodinných domků.

Tabulka č. 1 - Srovnání počtu obyvatel v obci Radostín nad Oslavou a počtu domů v obci od roku 1880 – 2011 asi po desetiletích¹⁶

Rok	Počet obyvatel	Počet domů
1880	761	121
1890	736	125
1900	719	121
1910	713	131
1921	689	125
1930	633	129
1950	650	148
1961	735	152
1971	778	175
1981	876	193
1991	778	193
2001	856	206
2011	922	218

2.2.5 Současný stav obyvatel

Vývoj počtu obyvatel vypovídá o vývoji obytné funkce obce a vzhledem k jeho charakteru a podmíněnostem vývoje počtu obyvatel (věková struktura, zdravotní stav, přirozená měna, atraktivita bydlení, dostupnost bydlení) ho lze považovat za jeden z nosných indikátorů sociálního pilíře.¹⁷

¹⁶ <http://www.zdarns.cz/obce/up/00000283.pdf>

¹⁷ http://www.jihlava.czso.cz/xj/redakce.nsf/i/priprava_slbd_2011

V roce 2011 žilo v obci celkem 922 obyvatel. Z toho bylo 479 mužů a 443 žen. Věkový průměr obyvatel je 36,0 let, přičemž průměrný věk mužů je 34,7 a žen 37,4 roků. V následující tabulce je uvedeno rozdělení obyvatel podle dosaženého věku.

Tabulka č. 2 - Věková struktura obyvatel v roce 2011

Počet obyvatel	Počet obyvatel podle věku			Σ
	0 -14	15 – 64	65 a více	
Celkem	206	600	116	922
Muži	114	289	52	455
Ženy	92	311	64	467

Vidíme zde, že dětská složka obyvatel poměrně značně převyšuje počet seniorů, což svědčí o tom, že věkový index obce je i v současnosti příznivý.

Pro větší názornost jsou dané hodnoty přepočítány z hlediska produktivního věku obyvatel. Obyvatelé v předproduktivním věku (0 – 14 let) představují 22,3 %, v produktivním věku (15 – 64 let) 65,1 % a obyvatelé v poproduktivním věku (65 a více) tvoří 15,3 % z celkového počtu obyvatel v obci.

Z celkového počtu obyvatel je ekonomicky aktivních 385, aktivně zaměstnaných je 347. Přímo v obci pracuje 97 osob, v rámci okresu 216 osob, v rámci kraje 4 osoby. Za prací do jiného kraje vyjíždí 4 občané.

Míra registrované nezaměstnanosti v obci činí 7,55 %, z toho nezaměstnaných mužů je 5,91 %, nezaměstnaných žen 10,20 %.¹⁸

V evidenci úřadu práce je přihlášeno 29 osob, z toho je 14 mužů a 15 žen. Ve věku 18 – 24 let jsou zaregistrovaní 4 uchazeči (2 muži, 2 ženy), rovněž ve věku nad 50 let jsou v obci 4 nezaměstnaní (2 muži, 2 ženy). Ostatních 21 žadatelů o práci jsou občané ve věku 25 – 49 let. Největší podíl tvoří ženy po ukončení mateřské dovolené. Mezi uchazeči jsou 2 vysokoškoláci (1 muž, 1 žena), 7 osob s maturitním vzděláním (2 muži, 5 žen), 16 se středním odborným vzděláním (10 mužů, 6 žen), 4 se základním vzděláním (1 muž, 3 ženy).¹⁹

¹⁸ <http://www.czso.cz/sldb/sldb2001.nsf/okresy/CZ0615>

¹⁹ RISY.cz – Obce – Radostín nad Oslavou

Posouzení obyvatel podle dokončeného vzdělání

Ve věku nad 15 let v obci žije 676 obyvatel. Z toho je 180 občanů se základním vzděláním včetně nedokončeného, 292 osob je vyučených a se středním odborným vzděláním, úplné střídání vzdělání s maturitou má 139 osob, vyšší odborné 21 osob a vysokoškoláků žije v obci 41. Podíl obyvatel s vysokoškolským vzděláním je možné považovat za ukazatel míry vzdělanosti obyvatel obce. V současnosti tento počet roste v souvislosti s nepříznivou situací na trhu práce.

Z posledního sčítání Lidí, domů a bytů v roce 2011 vyplynulo, že 78,54 % občanů se hlásí k české národnosti, 19,14 % k moravské národnosti, 0,12 % ke slovenské národnosti, ostatní 0,7 %, nezjištěno 1,51 %.

Také je zde uvedeno, že 701 obyvatel se hlásí k římskokatolické církvi. Vidíme, že je to více než 75 % celkového počtu obyvatel obce.

V obci se v roce 2011 narodilo 10 dětí, zemřeli 4 občané. Bylo uzavřeno 6 manželství, naopak 3 manželství byla rozvedena.

Tabulka č. 3 – Přírůstek obyvatel v obci v roce 2011

	Přirozený přírůstek			Migrační saldo			Celkový populační přírůstek
	narození	zemřelí	přirozený přírůstek	přistěhovalí	vystěhovalí	saldo migrace	
Celkem	10	4	6	23	12	11	17
Muži	5	2	3	10	3	7	10
Ženy	5	2	3	13	9	4	7

Migrační přírůstek je projevem atraktivity obce podmíněné různými faktory: cenová dostupnost, atraktivita a kvalita prostředí, občanská vybavenost, pobídky pro migranty ze strany obce zejména co se týká podpory bytové výstavby. Migrační ztráta obce může signalizovat negativní jevy. Je nutné hledat příčiny vedoucí k vystěhovávání obyvatel. I nárůst počtu obyvatel s sebou může nést určité negativní projevy a to například výrazné narušení komunit nebo růst finančních nákladů na provoz obce.

3 METODIKA PRÁCE

Zde bude popsána metodika výzkumu, upřesněn výzkumný soubor a metody použité ve výzkumné části práce.

3.1 Metodika výzkumu

Problematika výzkumu, který je důležitou součástí bakalářské práce, je popsána a vyhodnocena v praktické části práce.

Základní charakteristika výzkumného šetření:

Základní pojetí:	kvantitativní výzkum
Přístup:	studium historických dokumentů
Výzkumná metoda:	analýza informačních zdrojů
Technika sběru dat:	obsahový rozbor a numerické rozbor dokumentů

Při sběru dat byla použita metoda kvantitativního přístupu k výzkumnému šetření. Za paradigma kvantitativního výzkumu lze považovat pozitivismus. Tento druh má na mysli F. N. Kerlinger, když říká, že vědecký výzkum je systematické, kontrolované, empirické a kritické zkoumání hypotetických výroků o předpokládaných vztazích mezi přirozenými jevy. Tato definice je univerzálně použitelná ve kterékoli oblasti vědy (Chráška, 2007). Je zde využívána deduktivní metoda. Začíná teorií nebo vyjádřením problému, přičemž vycházíme z teoretických poznatků, které máme k dispozici. To nám umožňuje na začátku formulovat hypotézu, kterou si rozdělíme na dílčí úseky, abychom ověřili, zda jsou pravdivé či nikoliv. Dedukci můžeme schematicky popsat následovně:

DEDUKCE = TEORIE HYPOTÉZY – SBĚR DAT – POTVRZENÍ (VYVRÁCENÍ)
HYPOTÉZY

Kvantitativní výzkum v demografii je ve své podstatě studium historických materiálů. Historická studie zkoumá jedince, instituce, komunity a aktivity s cílem rekonstruovat přesně a nestranně minulost, pokusit se o interpretaci a vliv na současnost nebo testovat hypotézu.²⁰

---

²⁰ <http://www.czso.cz/csu/csu.nsf/informace/coby031312.doc>

V práci byly použity hlavně tyto metody: sběr dat, třídění, komparace, analýza, syntéza. Metoda analýzy je použita při charakteristice jednotlivých komponentů demografického vývoje české populace i vývoje populace v obci. Tato metoda rozkládá zkoumaný jev na jednotlivé části a zjišťuje jejich vzájemné souvislosti. Metoda syntézy, která je opačným procesem, je použita zejména při hodnocení současných aspektů demografického vývoje v České republice i v obci Radostín nad Oslavou a v závěru práce.

3.1.1.1 Teoreticko-praktická příprava

Při zpracování teoretického východiska bakalářské práce byly využity hlavně tuzemské informační zdroje, stejně tak jako při realizaci vlastního výzkumu. Zdroje byly v tištěné, psané i elektronické podobě. Teoretická příprava se skládala především ze studia odborných materiálů. V první části je charakterizována demografie jako věda a krátce i historie demografie. Potom následuje část, která se věnuje problematice demografického vývoje v České republice, okrajově je zmíněn vývoj v Evropě. Další část teoretické přípravy se zaměřila na studium historických i současných dokumentů, které dokládají historii i současnost obce Radostín nad Oslavou.

V práci jsou uvedeny teoretické teze, které nás seznamují s problematikou demografické reprodukce především z pohledu porodnosti. Je zde zhodnocen vývoj porodnosti v České republice od 18. stol. do roku 1989. Další část je zaměřena na popis změn v demografickém chování populace po roce 1989 a jejich důsledků. Dále jsou zde analyzovány situace, které podstatně ovlivňovaly vývoj porodnosti na území České republiky. Druhá část je zaměřena na obec Radostín nad Oslavou. Zmiňuje změny počtu obyvatel během historického vývoje, dále popisuje změny občanské vybavenosti, současnou situaci v obci, vše, co může ovlivnit počet narozených dětí.

3.1.2 Charakteristika výzkumného souboru

Výzkumným souborem jsou všichni obyvatelé obce Radostín nad Oslavou v současné době a dále obyvatelé obce v celém zkoumaném období asi 150 let.

3.1.3 Použitá metoda

V bakalářské práci byly použity následující výzkumné metody.

3.1.3.1 Analýza informačních zdrojů

Jde o klasickou metodu, je to analýza dokumentů, které nebyly vytvořeny za účelem našeho významu. Obsahová analýza dokumentů je kvantitativní, objektivní analýza sdělení jakéhokoliv druhu. Zabývá se například obsahem sdělení, jeho formou, autorem i adresátem tohoto sdělení.

Z hlediska pramene informací jsme použili dokumenty sekundární (druhotné). Jsou to v podstatě již zpracované prvotní prameny (různé statistické zprávy, popis určitých událostí, údaje o změnách v určité části populace).²¹

Hodnoty od roku 1878 – 1991 jsou získány z údajů ve Farní matrice a v Knize pokřtěných Farního úřadu Radostín nad Oslavou, údaje za následující období 1991 – 2011 jsou čerpány ze statistických záznamů. Uvedené údaje jsou za celou obec Radostín nad Oslavou, tedy za obě její správní jednotky – Radostín nad Oslavou a Zahradiště.

Při analýze procesu porodnosti se vychází ze statistiky založené na narozených dětech, nestuduje se tedy událost porodu, ale narozené děti. Porody se totiž dělí na základě počtu narozených dětí na jednočetné a vícečetné.

Statistika porodnosti je založena na Hlášení o narození, které obsahuje údaje o narozeném dítěti, rodičích a údaje vztahující se k porodu. Údaje pro toto hlášení jsou na matrice sbírány na základě podkladů zdravotnických zařízení, matrika dále předává hlášení Českému statistickému úřadu pro další zpracování.²²

3.1.3.2 Výpočet hrubé míry porodnosti

Aby bylo možné objektivní srovnání hodnot porodnosti v obci s hodnotami zjištěnými za republiku (kraj, okres), musíme vypočítat hrubou míru porodnosti v obci za jednotlivé srovnávané roky. Protože neznáme střední stav obyvatel v obci, musíme si tuto hodnotu nezbytnou k získání výsledku rovněž dopočítat.

---

²¹ http://www.eamos.cz/amos/ksb/externi/ksb_305/2.htm

²² http://www.demografie.info/?cz_porodnost

Při výpočtu hrubé míry porodnosti postupujeme následujícím způsobem:

Vypočítáme střední stav obyvatel P v obci za sledovaný rok. P vypočítáme jako aritmetický průměr počátečního stavu obyvatelstva (počet obyvatel k 1. 1.) a koncového stavu (počet obyvatel k 31. 12.) ve sledovaném roce.

Zjistíme počet živě narozených dětí N v daném roce.

Hrubá míra porodnosti (hmp) se vypočítá jako podíl živě narozených dětí a středního stavu obyvatel násobený tisícem $hmp = N/P \times 1000$, výsledek je udáván v promile.

3.2 Organizace výzkumu

V měsících duben – září 2012 probíhala teoreticko-praktická příprava, která spočívala hlavně ve studiu odborné literatury. Součástí přípravy bylo i studium odborných materiálů dostupných z elektronických zdrojů. Důležitou součástí přípravy bylo také zajištění dohody na farním i obecním úřadě o možnosti nahlížet do dokumentů a záznamů a dohoda o spolupráci s krajskou pobočkou Českého statistického úřadu v Jihlavě. V období říjen – prosinec 2012 se realizoval vlastní výzkum formou sběru potřebných dat. Uskutečnil se studiem dokumentů na Farním úřadě Radostín nad Oslavou – zdrojem dat se stala Farní matrika a Kniha pokřtěných, dále na Obecním úřadě Radostín nad Oslavou – studium Obecní kroniky z let 1900 – 2011, územní plány obce. Dalším cenným zdrojem dat byly údaje Českého statistického úřadu, krajské pobočky Jihlava. V lednu 2013 následovalo vytřídění a vyhodnocení získaných údajů a jejich postupné zpracování.

4 VYHODNOCENÍ VÝZKUMU

Kapitola je věnována popisu získaných dat z analýzy historických informačních zdrojů a vlastního vyhodnocení.

4.1 Analýza historických informačních zdrojů

Počty dětí narozených v obci Radostín nad Oslavou podle údajů ve farní matrice

Tabulka č. 4 - Rok 1872 – 1881

Rok	Celkem	Chlapci	Dívky	Nemanželské	Dvojčata
1872	7	5	2	-	-
1873	3	3	-	2	-
1874	24	16	8	1	-
1875	23	13	10	-	1
1876	21	14	7	1	-
1877	30	14	16	-	1
1878	26	17	9	3	-
1879	22	11	11	2	2
1880	30	12	18	4	1
1881	23	10	13	2	-
Σ	209	115	94	15	5

Nejvíce dětí se narodilo v roce 1877 a 1880, nejméně v roce 1873. Nejvíce chlapců se narodilo v roce 1878, nejméně v roce 1873. Nejvíce děvčat se narodilo v roce 1880, v roce 1873 se nenarodilo žádné děvče. Je zajímavé, že v každém z těchto roků počet narozených chlapců převyšoval počet narozených děvčat. V tomto desetiletí se narodilo nejvíce dvojčat za celé zkoumané období. Také se narodil poměrně velký počet nemanželských dětí.

Komentář k tabulce č. 5

Nejvíce dětí se narodilo v roce 1882, nejmenší počet byl zaznamenán 4x a to v roce 1885, 1887, 1890 a 1891. Nejvíce chlapců i děvčat se narodilo v roce 1882, u narozených dívek se stejný počet opakoval ještě v roce 1889. Naopak nejméně chlapců se narodilo v roce 1890,

nejméně děvčat v roce 1891. Rozdíl mezi největším a nejmenším počtem narozených děvčat je 12. Zajímavé také je, že stejný počet dětí se narodil v roce 1885, 1887, 1890 a 1991. Rovněž se narodilo nejvíce nemanželských dětí za celé sledované období.

Tabulka č. 5 - Rok 1882 – 1891

Rok	Celkem	Chlapci	Dívky	Nemanželské	Dvojčata
1882	37	20	17	4	-
1883	30	16	14	3	1
1884	33	18	15	1	-
1885	21	11	10	1	1
1886	29	15	14	1	-
1887	21	10	11	1	-
1888	24	12	12	2	1
1889	28	11	17	1	1
1890	21	8	13	4	-
1891	21	16	5	-	-
Σ	265	137	128	18	4

Tabulka č. 6 - Rok 1892 – 1901

Rok	Celkem	Chlapci	Dívky	Nemanželské	Dvojčata
1892	31	22	9	3	-
1893	30	16	14	-	-
1894	22	13	9	2	-
1895	25	14	11	3	-
1896	24	14	10	-	-
1897	27	13	14	-	1
1898	23	9	14	-	-
1899	32	18	14	-	1
1900	21	10	11	1	-
1901	19	13	6	2	2
Σ	254	142	112	11	4

Nejvíce dětí se narodilo v roce 1899, nejméně v roce 1901. Nejvíce chlapců se narodilo v roce 1892. Zajímavé je, že nejvyšší počet narozených děvčat se opakoval v roce 1893, 1897, 1898 a 1899. Nejméně chlapců se narodilo v roce 1898, nejméně děvčat pak v roce 1901. Počet narozených chlapců je opět vyšší než počet děvčat. Pouze v jednom případě - v roce 1901, počet narozených dětí klesl pod 20. Celkem vysoký je i počet nemanželských dětí.

Tabulka č. 7 - Rok 1902- 1911

Rok	Celkem	Chlapci	Dívky	Nemanželské	Dvojčata
1902	31	16	15	2	-
1903	29	14	15	-	1
1904	21	13	8	2	-
1905	24	13	11	-	-
1906	23	11	12	1	1
1907	26	16	10	1	-
1908	23	13	10	-	-
1909	19	10	9	-	-
1910	15	5	10	1	-
1911	22	8	14	-	-
Σ	233	119	114	7	2

Nejvíce dětí se narodilo v roce 1902, nejméně v roce 1910. Nejvíce chlapců se narodilo v roce 1902 a 1907, nejvíce děvčat v roce 1902 a 1903. Nejméně chlapců se narodilo v roce 1910, nejméně děvčat v roce 1904. V roce 1910 a 1911 byl počet narozených děvčat výrazněji vyšší než počet narozených chlapců. Většinou se počet narozených dětí pohyboval v rozmezí mezi 20 – 30, jen dvakrát klesl pod 20 a pouze jednou překročil počet 30.

Komentář k tabulce č. 8

Nejvíce dětí se narodilo v roce 1921, nejméně v roce 1916 a 1917. Nejvíce chlapců se narodilo v roce 1921, nejvíce dívek v roce 1912. Naopak nejméně chlapců bylo v roce 1918, nejmenší počet narozených dívek se opakoval v roce 1916, 1917, 1919 a 1920. Nápadný úbytek narozených dětí je patrný v letech 1916 – 1920. V tomto období počet narozených dětí za některé

roky klesl poprvé od roku 1874 pod počet 10. Naopak v roce 1921 se narodil nejvyšší počet dětí za celé toto období.

Tabulka č. 8 - Rok 1912 – 1921

Rok	Celkem	Chlapci	Dívky	Nemanželské	Dvojčata
1912	21	8	13	-	-
1913	23	14	9	1	-
1914	23	12	11	2	1
1915	14	4	10	2	1
1916	8	5	3	-	-
1917	8	5	3	-	-
1918	12	3	9	-	-
1919	11	8	3	-	1
1920	16	13	3	-	-
1921	26	15	11	1	-
Σ	162	87	75	6	3

Tabulka č. 9 - Rok 1922 – 1931

Rok	Celkem	Chlapci	Dívky	Nemanželské	Dvojčata
1922	24	14	10	-	-
1923	19	13	6	-	-
1924	25	8	17	-	-
1925	18	10	8	1	-
1926	22	12	10	1	-
1927	21	13	8	-	-
1928	19	7	12	1	-
1929	12	8	4	1	-
1930	14	11	3	-	-
1931	17	8	9	-	-
Σ	191	104	87	4	0

Největší počet dětí se narodil v roce 1924, nejmenší v roce 1929. Nejvíce chlapců se narodilo v roce 1922, nejvíce děvčat v roce 1924. Nejmenší počet chlapců byl zaznamenán v roce 1928, děvčat pak v roce 1930. Rozdíl mezi nejvyšším a nejnižším počtem narozených děvčat je 14. V roce 1924 počet narozených děvčat o 9 převýšil počet chlapců, naopak v roce 1930 byl počet narozených chlapců o 8 vyšší než počet děvčat. Za celých 10 let se nenarodila žádná dvojčata. Oproti předchozímu desetiletí počet narozených dětí v tomto období o 29 vzrostl.

Tabulka č. 10 - Rok 1932 – 1941

Rok	Celkem	Chlapci	Dívky	Nemanželské	Dvojčata
1932	19	9	10	-	-
1933	14	8	6	-	-
1934	11	6	5	1	1
1935	11	8	3	1	-
1936	22	11	11	-	1
1937	17	11	6	2	-
1938	18	9	9	2	-
1939	24	13	11	1	-
1940	17	9	8	3	-
1941	18	12	6	2	-
Σ	171	96	75	12	2

Největší počet narozených dětí je uveden v roce 1939, nejmenší počet se opakoval v roce 1934 a 1935. Největší počet chlapců se narodil v roce 1939, u narozených děvčat se nejvyšší hodnota opakovala v roce 1936 a 1939. Nejmenší počet narozených chlapců je v roce 1934. Děvčat se narodilo nejméně v roce 1935. V roce 1936 a 1938 se narodil stejný počet chlapců i děvčat. V tomto období se oproti předchozím rokům zvýšil i počet nemanželských dětí.

Komentář k tabulce č. 11

Nejvíce dětí se narodilo v roce 1949, nejméně v roce 1943. Nejvíce chlapců se narodilo v roce 1945, nejvíce děvčat v roce 1948. Naopak nejmenší počet narozených chlapců je uveden v roce 1948 a 1951, děvčat v roce 1943 a 1945. V tomto období byly počty narozených dětí

za jednotlivé roky velmi vyrovnané. Poprvé v celém sledovaném období počet narozených dětí v žádném roce nedosáhl počtu 20.

Tabulka č. 11 - Rok 1942 – 1951

Rok	Celkem	Chlapci	Dívky	Nemanželské	Dvojčata
1942	16	10	6	1	-
1943	13	9	4	2	1
1944	16	9	7	-	-
1945	17	13	4	-	1
1946	16	11	5	-	1
1947	17	11	6	1	-
1948	17	6	11	-	1
1949	19	11	8	-	-
1950	16	8	8	-	-
1951	15	6	9	-	-
Σ	162	94	68	4	4

Tabulka č. 12 - Rok 1952 – 1961

Rok	Celkem	Chlapci	Dívky	Nemanželské	Dvojčata
1952	10	4	6	-	-
1953	6	2	4	-	-
1954	7	5	2	-	-
1955	12	6	6	-	-
1956	7	4	3	-	-
1957	10	4	6	-	-
1958	14	9	5	-	-
1959	8	3	5	-	-
1960	15	8	7	-	-
1961	16	10	6	-	-
Σ	105	55	50	0	0

Nejvíce dětí se narodilo v roce 1961, nejméně v roce 1953. Chlapců se narodilo nejvíce v roce 1961, děvčat v roce 1960. Nejmenší počet narozených chlapců byl v roce 1953, děvčat v roce 1954. Stejný počet narozených děvčat se opakuje v roce 1952, 1955, 1957 a 1961. V roce 1955 se narodil stejný počet chlapců i děvčat. Nenarodila se žádná dvojčata.

Tabulka č. 13 - Rok 1962 – 1971

Rok	Celkem	Chlapci	Dívky	Nemanželské	Dvojčata
1962	14	8	6	-	-
1963	15	6	9	-	-
1964	16	13	3	-	-
1965	16	6	10	-	-
1966	15	5	10	-	-
1967	17	11	6	-	-
1968	8	5	3	-	-
1969	17	9	8	-	-
1970	14	9	5	-	-
1971	16	7	9	-	-
Σ	148	79	69	0	0

Největší počet narozených dětí byl v roce 1967 a 1969, naopak nejmenší byl v roce 1968. Jedině v tomto roce počet narozených klesl pod 10. Chlapců se nejvíce narodilo v roce 1964, u narozených děvčat se nejvyšší počet opakoval dva roky po sobě a to v letech 1965 a 1966. Nejmenší počet chlapců se narodil v roce 1966 a 1968. U narozených dívek byl nejmenší počet v roce 1964 a 1968. Největší rozdíl mezi počtem narozených chlapců a dívek byl v roce 1964. Opět se nenarodila žádná dvojčata. Opět se narodilo více chlapců než děvčat.

Komentář k tabulce č. 14

Nejvíce dětí se narodilo v roce 1975, nejméně v roce 1981. V roce 1975 počet narozených dětí převýšil počet 20, což bylo poprvé od roku 1939. Nejvíce chlapců se narodilo v roce 1975, nejvíce děvčat v roce 1973. Nejmenší počet narozených chlapců byl v roce 1981, děvčat v roce 1980. Největší rozdíl mezi počtem narozených chlapců a děvčat byl v roce 1973. Naopak stejné

počty chlapců a děvčat se narodily v roce 1976 a 1978. Počet dvojčat je 0. V tomto desetiletí poprvé celkový počet děvčat převýšil počet chlapců.

Tabulka č. 14 - Rok 1972 – 1981

Rok	Celkem	Chlapci	Dívky	Nemanželské	Dvojčata
1972	10	5	5	-	-
1973	18	4	14	-	-
1974	18	9	9	-	-
1975	21	11	10	-	-
1976	14	7	7	-	-
1977	16	7	9	-	-
1978	14	7	7	-	-
1979	12	7	5	-	-
1980	11	8	3	-	-
1981	9	3	6	-	-
Σ	143	68	75	0	0

Tabulka č. 15 - Rok 1982 – 1991

Rok	Celkem	Chlapci	Dívky	Nemanželské	Dvojčata
1982	13	8	5	-	-
1983	8	6	2	-	-
1984	9	6	3	-	-
1985	12	5	7	-	-
1986	13	7	6	-	-
1987	7	5	2	-	-
1988	8	3	5	-	-
1989	5	3	2	-	-
1990	12	7	5	-	-
1991	14	9	5	-	-
Σ	101	59	42	0	0

Největší počet narozených v tomto období byl v roce 1991, nejmenší v roce 1989. V tomto roce se zároveň narodil i nejmenší počet chlapců i děvčat za celých 10 let. Chlapců se nejvíce narodilo v roce 1991, děvčat v roce 1985. V letech 1982, 1988, 1990 a 1991 se narodil stejný počet děvčat. Oproti předchozímu období počet dětí výrazně poklesl. Opět se nenarodila žádná dvojčata.

Počet narozených v obci Radostín nad Oslavou podle údajů Českého statistického úřadu:

Tabulka č. 16 - Rok 1992 – 2001

Rok	Celkem	Chlapci	Dívky	Nemanželské	Dvojčata
1992	10	4	6	-	-
1993	16	11	5	1	-
1994	15	6	9	-	-
1995	11	6	5	-	-
1996	11	6	5	-	-
1997	13	8	5	-	-
1998	9	6	3	-	-
1999	9	8	1	-	-
2000	11	7	4	-	-
2001	12	5	7	-	-
Σ	117	67	50	1	0

Nejvíce narozených je zaznamenáno v roce 1993, nejméně v roce 1998 a 1999. Nejvíce chlapců se narodilo v roce 1993, nejvíce dívek v roce 1994. Naopak nejmenší počet narozených chlapců byl v roce 1992, děvčat v roce 1999. Stejný počet dětí se narodil v letech 1995, 1996 a 2000. Stejný počet narozených chlapců se opakoval 4x, a to v roce 1994, 1995, 1996 a 1998. I stejný počet narozených dívek se opakoval v roce 1993, 1995, 1996 a 1997. Celkově počet narozených dětí ve srovnání s předchozím obdobím vzrostl.

Komentář k tabulce č. 17

V tomto období se nejvíce dětí narodilo v roce 2005, kdy počet převýšil hodnotu 20, což bylo naposled v roce 1975. Nejmenší počet narozených byl v roce 2008. V tomto období pouze

jednou počet narozených klesl pod 10, jednou překročil počet 20, ve zbývajících letech se počty narozených pohybovaly v rozmezí mezi 10 a 16. Chlapců i děvčat se nejvíce narodilo v roce 2005. V roce 2004, 2009 a 2011 se narodil stejný počet chlapců i děvčat. V tomto období počet děvčat převýšil počet chlapců. Celkově počet narozených dětí opět vzrostl.

Tabulka č. 17 - Rok 2002 – 2011

Rok	Celkem	Chlapci	Dívky	Nemanželské	Dvojčata
2002	14	6	8	-	-
2003	11	5	6	-	-
2004	16	8	8	-	-
2005	23	11	12	1	1
2006	12	7	5	1	-
2007	14	8	6	-	-
2008	9	4	5	-	-
2009	14	7	7	2	1
2010	13	6	7	-	-
2011	10	5	5	1	-
Σ	136	67	69	5	2

5 VYHODNOCENÍ VÝZKUMU

V této části uvádíme výsledky výzkumu, podle kterých můžeme ověřit dílčí cíle stanovené v úvodu bakalářské práce. Prezentujeme zde poměrně velké množství údajů, proto tyto údaje pro větší přehlednost uvádíme v tabulce č. 18. Tabulka narozených dětí (chlapci, dívky), nemanželské děti, četnost porodu, pořadí dítěte v rodině, věk otce, matky, průměrný věk otce, matky.

Tabulka č. 18 - Rok 1991-2011

Rok	Děti	Chlapci	Dívky	Mimo manželství	Četnost porodu	Pořadí dítěte	Věk otce	Věk matky	Otec Ø věk	Matka Ø věk
1991	14	9	5	1	1	1, 1, 3, 1, 1, 1, 1, 8, 1, 1, 2, 6, 4, 3	21, 21, 28, 26, 26, 20, 20, 38, -, 24, 26, 40, 34, 30	21, 18, 27, 24, 24, 18, 20, 34, 20, 17, 23, 39, 28, 27	27,2	24,3
1992	10	4	6	-	1	3, 1, 2, 1, 2, 3, 1, 1, 1, 1	32, 25, 27, 18, 22, 30, 24, 24, 21, 23	28, 25, 25, 18, 22, 28, 2, 23, 19, 22	24,6	23,2
1993	16	11	5	1	1	2, 2, 7, 5, 1, 1, 2, 1, 2, 2, 1, 2, 5, 1, 1, 1	28, 22, 41, 35, 21, -, 26, 24, 27, 29, 20, 27, 44, 19, 25, 21	21, 21, 41, 30, 20, 20, 26, 23, 19, 27, 20, 20, 42, 19, 23, 19	25,6	24, 4
1994	15	6	9	-	1	2, 2, 1, 1, 1, 2, 1, 2, 2, 1, 1, 2, 2, 2, 2	29, 24, 30, 22, 25, 23, 22, 20, 33, 22, 23, 26, 24, 21, 32	24, 23, 29, 19, 20, 21, 23, 20, 28, 19, 21, 26, 22, 22, 31	25,1	23,2
1995	11	6	5	-	1	2, 3, 4, 2, 1, 2, 1, 2, 1, 1, 2	26, 33, 33, 26, 28, 21, 19, 26, 19, 21, 28	23, 34, 31, 24, 24, 21, 18, 25, 18, 20, 26	25,5	24,0
1996	11	6	5	-	1	3, 3, 2, 1, 3, 2, 1, 2, 1, 3, 2	29, 32, 23, 21, 32, 24, 26, 24, 23, 26, 25	21, 30, 21, 21, 29, 22, 24, 23, 21, 26, 23	25,9	23,7
1997	13	8	5	-	1	1, 2, 2, 1, 1, 1, 3, 3, 3, 1, 2, 1, 1,	31, 27, 25, 23, 21, 21, 27, 30, 28, 23, 20, 24, 28	24, 22, 21, 21, 20, 19, 26, 30, 26, 20, 20, 21, 25	25,2	22,7
1998	9	6	3	-	1	3, 3, 1, 1, 1, 1, 3, 1, 1	27, 26, 21, 25, 36, 23, 23, 25, 25	26, 27, 20, 25, 27, 26, 24, 26, 29	25,7	25,6
1999	9	8	1	-	1	3, 3, 3, 3, 1, 2, 1, 1, 2	31, 30, 27, 27, 21, 33, 28, 24, 38	30, 24, 24, 26, 19, 27, 22, 20, 28	28,8	24,4

Rok	Děti	Chlapci	Dívky	Mimo manželství	Četnost porodu	Pořadí Dítěte	Věk otce	Věk matky	Otec Ø věk	Matka Ø věk
2000	11	7	4	-	1	1, 3, 2, 2, 2, 2, 1, 1, 4, 2, 4	25, 35, 30, 26, 27, 26, 20, 24, 28, 25, 31	21, 31, 28, 29, 23, 24, 19, 19, 26, 24, 31	27,0	25,0
2001	12	5	7	-	1	1, 4, 1, 2, 1, 1, 1, 5, 2, 2, 1, 2	27, 47, 23, 26, 25, 27, 23, 47, 28, 27, 23, 27	28, 45, 21, 22, 20, 25, 22, 41, 28, 25, 22, 29	29,2	27,3
2002	14	6	8	-	1	4, 1, 1, 5, 1, 3, 2, 2, 1, 3, 1, 4, 2, 4	27, 26, 29, 42, 27, 40, 30, 26, 22, 33, 30, 34, 29, 41	33, 24, 26, 36, 25, 31, 28, 21, 28, 32, 27, 34, 29, 42	31,1	29,7
2003	11	5	6	-	1	4, 1, 3, 2, 3, 5, 3, 3, 1, 2, 1	33, 26, 33, 29, 27, 45, 25, 28, 24, 37, 30	32, 26, 30, 27, 27, 41, 24, 31, 23, 34, 29	30,6	29,5
2004	16	8	8	-	1	2, 5, 1, 4, 2, 3, 4, 3, 1, 4, 2, 1, 4, 4, 5, 2	37, 34, 31, 33, 28, 29, 32, 33, 26, 36, 29, 27, 35, 40, 32, 29	24, 34, 29, 32, 30, 29, 31, 33, 25, 42, 24, 26, 30, 33, 30, 27	31,9	29,9
2005	23	11	12	1	2	1, 4, 2, 1, 3, 1, 5, 1, 2, 1, 2, 1, 2, 3, 2, 3, 1, 2, 3, 2, 1, 2, 1	27, 36, 33, 21, 30, 28, 35, 29, 28, 21, 30, 29, 33, 38, 32, 27, 23, 38, 38, 26, -, 32, 23	24, 34, 28, 22, 26, 25, 34, 27, 28, 21, 28, 30, 30, 35, 29, 26, 22, 34, 34, 25, 17, 31, 24	29,9	27,6
2006	12	7	5	1	1	3, 1, 3, 3, 3, 4, 1, 1, 3, 2, 2, 1	-, 31, 37, 39, 34, 36, 31, 32, 30, 27, 29, 26	36, 29, 35, 35, 32, 36, 27, 33, 25, 26, 28, 26	32,0	30,7
2007	14	8	6	-	1	3, 2, 3, 4, 1, 2, 2, 1, 3, 3, 2, 2, 2, 2	32, 34, 42, 37, 29, 31, 34, 35, 34, 32, 24, 33, 28, 29	31, 31, 39, 36, 29, 29, 32, 30, 31, 30, 25, 28, 29, 28	32,4	30,6
2008	9	4	5	-	1	2, 2, 2, 2, 2, 3, 4, 1, 3	31, 31, 25, 24, 24, 25, 30, 25, 29	28, 28, 25, 24, 26, 26, 29, 20, 28	27,1	26,0
2009	14	7	7	-	2	5, 1, 2, 3, 4, 2, 3, 4, 1, 1, 2, 5, 3, 1	37, 30, 34, 38, 41, 30, 37, 33, 31, 30, 30, 39, 34, 26	35, 34, 32, 36, 42, 33, 34, 32, 26, 31, 31, 37, 32, 22	33,6	32,6
2010	13	6	7	-	1	3, 1, 3, 1, 1, 2, 4, 2, 4, 2, 1, 4, 1	31, 29, 33, 23, 27, 34, 43, 34, 31, 32, 31, 35, 22	25, 21, 32, 24, 27, 29, 39, 31, 29, 32, 27, 29, 24	31,2	28,4
2011	10	5	5	1	1	2, 1, 3, 2, 2, 1, 1, 5, 3, 2	39, 35, 33, 32, 28, 31, 31, 42, 36, 31	33, 30, 30, 31, 23, 27, 25, 37, 36, 22	33,8	29,4

Tato tabulka shrnuje vyhodnocené a utříděné výsledky, které jsme získali během výzkumu. Výsledky jsou uspořádány tak, aby co nejvíce vypovídaly nejen o počtu narozených dětí, ale i o dalších aspektech demografického vývoje v obci. Jsou zde dokumentovány počty a pohlaví narozených dětí, legalita, četnost porodu za jednotlivé roky období 1991 – 2011. Tabulka je dále doplněna údaji o pořadí narozeného dítěte v rodině a věku rodičů, kterým se dítě narodilo. Je zde také uveden průměrný věk rodičů narozených dětí v obci v daném roce.

Vidíme zde, že nejmenší počet dětí ve sledovaném období se narodil v roce 1998, 1999 a 2008. To odpovídá situaci v České republice, kde počty narozených dětí klesaly a v roce 1999 bylo dosaženo minimální hranice počtu narozených. Rovněž tak od roku 2008 začala porodnost po předchozím mírném nárůstu znovu pozvolna klesat. Z údajů uvedených v tabulce je zřejmé, že demografický vývoj v obci se v některých ukazatelích lišil od demografického trendu v republice. V období po roce 1989 se počty narozených dětí nesnižovaly, jak by se dalo předpokládat podle vývoje porodnosti v České republice. Naopak proti předchozímu období rostly. Vyšší počty narozených dětí ve sledovaném období zaznamenáváme také po roce 2000. Zejména mezi roky 2001 – 2011 je zřejmé, že se počty dětí v rodinách zvyšovaly, zcela běžné jsou rodiny se třemi dětmi, ale výjimkou nejsou ani rodiny se čtyřmi i pěti dětmi. Nejvíce dětí se narodilo v roce 2005, kdy byl překonán počet 20 narozených dětí. V obci se také nepotvrdil soudobý trend růstu počtu dětí narozených mimo manželství. Za celé období se narodilo pouze 5 nemanželských dětí a vždy se jednalo o dítě narozené jako první v pořadí. Z toho můžeme usoudit na vysokou sňatečnost obyvatel obce. Tím se obyvatelé obce opět odlišují od modelu alternativních forem rodinného života, který se stal běžnou součástí života dnešní společnosti, totiž od fenoménu nesezdaných rodičů, kteří zakládají rodinu, nebo rodičů samoživitelů.

Pokud si všimneme pořadí dítěte v rodině, je zde patrné, že počátkem 90. let převažuje v obci počet žen prvorodiček. V dalších letech se počty dětí narozených v prvním, druhém a dalším v pořadí vyrovnávaly. Ve druhé polovině 90. let se zvýšil počet dětí narozených jako třetí v pořadí. Po roce 2000 nejsou výjimkou děti narozené ve čtvrtém i vyšším pořadí. Pokud porovnáme údaje za obec se stejnou charakteristikou za republiku, vidíme, že v republice převažují počty dětí narozených jako první v pořadí až do roku 2000, kdežto ve sledované obci hlavně ve druhé polovině stejného období převýšil počet dětí narozených jako druhé nebo třetí v pořadí počet prvorozených. Po roce 2000 se v republice zvyšují počty druhorozených dětí,

zatímco počty dětí narozených ve vyšším než druhém pořadí se oproti 90. rokům nemění. Situace v obci Radostín se znovu odlišuje od republikového trendu. Také zde zaznamenáváme pokles počtu prvorozených dětí. Nezvyšuje se však příliš počet druhorozených, tak jako v republice. V obci spíše převažují počty dětí narozených jako třetí, čtvrté i páté v pořadí. V porovnání s roky 1991 – 2000 tedy počty těchto dětí vzrostly.

Jestliže se zaměříme na věk rodičů ve sledované obci, vidíme, že se také pozvolna zvyšuje, což odpovídá demografické situaci v republice. Přesto i zde zaznamenáváme určité odlišnosti. Do roku 2000 se věk rodičů téměř nezvýšil, hodnoty v jednotlivých letech kolísaly, nemají trvale stoupající tendenci. První děti se rodily ženám kolem věku 20 let. V některých letech, například v roce 1991 nebo 1993 se do hodnot průměrného věku rodičů promítl vyšší věk rodičů kolem 40 let, kterým se narodilo dítě 8. a 7. v pořadí, což je pro tehdejší období poměrně netypické. Po roce 2000 průměrný věk rodičů téměř plynule rostl. Pokud v některém roce nastal pokles této hodnoty (rok 2005, 2008), byl způsoben větším počtem prvorodiček nižšího věku. V roce 2001 tato hodnota vzrostla u žen i mužů proti předchozímu roku o více než dva roky. V období 2001 – 2011 se hodnoty průměrného věku rodičů v obci i v republice téměř nelišily. Zvýšil se věk prvorodiček. Jednou z příčin zvýšení věku rodičů v obci Radostín je to, že stoupá počet dětí narozených ve vyšším pořadí, tedy rodí se děti rodičům vyššího věku, zatímco vzrůstající průměrný věk rodičů v České republice je způsobený především rostoucím věkem prvorodiček a druhorodiček. Rozdíl mezi obcí a republikou tedy není v hodnotách věku, ale v důvodech, které tuto hodnotu ovlivňují. Průměrným věkem rodičů se tedy obec v současnosti neliší, ale odlišuje se vyšším počtem vícečetných rodin. Vyššímu počtu narozených dětí v obci odpovídá i hrubá míra porodnosti, která ve většině let překračuje republikové hodnoty.

6 DISKUSE

Pro ověření stanovené hypotézy jsme v bakalářské práci použili k vyhodnocení a porovnání porodnosti v obci a republice jako základní ukazatel hodnotu hrubé míry porodnosti, která je sice nejjednodušším ukazatelem porodnosti, ale pro naše účely plně postačí.

Hodnoty hrubé míry porodnosti za republiku, kraj a okres jsme získali i ze záznamů českého statistického úřadu, hodnoty za jednotlivé roky sledovaného období v obci jsme vypočetli podle vzorce uvedeného v kapitole 4.1.3.2.

Srovnání hrubé míry porodnosti v promile v letech 1971 – 2001 v obci Radostín nad Oslavou a v ČR (ČSSR, ČSFR), vypočteno podle údajů českého statistického úřadu

Tabulka č. 19 - Rok 1971 – 1980

Rok	Radostín nad Oslavou	ČR
1971	11,6	15,8
1972	7,6	16,7
1973	18,5	18,4
1974	20,5	19,6
1975	20,2	19,2
1976	5,9	18,6
1977	15,3	17,9
1978	18,6	17,6
1979	17,2	16,8
1980	10,2	15,0

V této tabulce vidíme, že hodnoty hrubé míry porodnosti v obci se v tomto období příliš neliší od stejných hodnot v republice. V letech 1971, 1972, 1976, 1977 a 1980 jsou tyto hodnoty nižší, nejvýraznější rozdíl je patrný v letech 1972 a 1976. V ostatních letech jsou tyto hodnoty nepatrně vyšší. Rozdíl je však minimální, takže korespondují s hodnotami v republice. V obci i v republice je patrný vzestup hrubé míry porodnosti po roce 1972, který byl důsledkem pronatalitní politiky státu výrazně zaměřené na podporu rodiny a posílení sociálních jistot. Zajímavý je rok 1976, kdy sledovaná hodnota v obci je v porovnání s republikou pouze třetinová.

Jednou z příčin bylo zřejmě to, že do plodného období se dostávaly ženy narozené kolem poloviny 50. let. Tyto ročníky byly v obci ve srovnání s republikou populačně slabé. Mezi lety 1952 – 1961 se v obci narodilo pouze 50 děvčat. Nízký počet narozených dětí v tomto období může souviset s legalizací potratového zákona v roce 1957.

Tabulka č. 20 - Rok 1981 – 1990

Rok	Radostín nad Oslavou	ČR
1981	11,4	14,1
1982	21,8	13,8
1983	13,8	13,4
1984	22,2	13,3
1985	17,6	13,2
1986	20,4	13,0
1987	12,2	12,7
1988	16,2	12,9
1989	11,4	12,4
1990	14,1	12,7

Mezi roky 1981 a 1990 byla hodnota hrubé míry porodnosti v obci nižší pouze v letech 1981, 1987 a 1989. Z hodnot za českou republiku vidíme, že v republice dochází k postupnému setrvalému poklesu této hodnoty, tudíž i k poklesu počtu narozených dětí. Příčinou je počínající úbytek žen v plodném věku, dále vývoj negativně ovlivnilo vyšší ekonomické zatížení rodin s dětmi, které bylo důsledkem velkého zdražení dětského oblečení na počátku 80. let. V Radostíně je patrný největší úbytek v roce 1981, kdy je hodnota hrubé míry porodnosti o 2,7 ‰ nižší než v republice. Stejně nízká hodnota se opakovala pouze v roce 1989, ale tady je rozdíl obou hodnot pouze 1 ‰. To dokládá trend klesající porodnosti v České republice. Vývoj porodnosti ve sledované obci je ve zbývajících letech odlišný. Neprojevuje se setrvalým poklesem a většinou republikové hodnoty převyšuje. V některých letech je tento rozdíl velmi výrazný. Největší rozdíly jsou zjištěny v roce 1982, 1984 a 1986, kdy činí 10 ‰, 8,9 ‰ a 7,4 ‰. Větší počet narozených dětí v obci můžeme zdůvodnit tím, že Radostín se stal střediskovou obcí, soustředila se zde bytová výstavba a do obce se přistěhovali mladí lidé z okolních obcí, kteří zakládali rodiny. Další příčinou vysokých hodnot porodnosti v obci je nadpoloviční většina rodin

s více než dvěma dětmi. Ojedinělé nejsou ani rodiny s třemi a více dětmi a to v době, kdy v republice převažuje model rodiče a dvě děti.

Tabulka č. 21 - Rok 1991-2001

Rok	Radostín nad Oslavou	ČR
1991	18,0	12,6
1992	12,7	11,8
1993	19,9	11,8
1994	18,3	10,3
1995	13,2	9,3
1996	13,2	8,8
1997	15,6	8,8
1998	10,7	8,8
1999	10,7	8,7
2000	12,8	8,9
2001	13,9	8,9

Z hodnot v této tabulce je zřejmé, že hodnota hrubé míry porodnosti v České republice se soustavně snižuje. Uvedené hodnoty výmluvně dokládají změny v populačním chování obyvatel po roce 1989, ve kterých se odrazily politické a hospodářské změny. Hrubá míra porodnosti plynule klesá až do roku 1999, kdy se dostala na nejnižší úroveň za celé toto období. Od tohoto roku začíná opět její pozvolný růst. I přes toto mírné zvýšení poklesla hodnota hrubé míry porodnosti v tomto období o 3,7 %. V porovnání s předchozím obdobím, v němž se hrubá míra porodnosti snížila pouze o 1,4 %, vidíme snížení o další 2,3 %. Největší meziroční pokles nastal mezi roky 1993 a 1994, kdy se sledovaná hodnota snížila o 1,5 %. Zajímavé je i to, že v letech 1996 – 1998 dosahuje hrubá míra porodnosti stejné hodnoty. V obci Radostín má vývoj hodnot hrubé míry porodnosti odlišný charakter. I zde vidíme pokles hodnoty mezi počátkem a koncem sledovaného období o 4,1 %, což je větší pokles než v republice. Vývoj hodnoty však nemá tak jednotvárný průběh, zaznamenáváme v něm určité odlišnosti. Hodnota nemá plynule klesající tendenci, v jednotlivých letech výrazně kolísá. Rozdíl vidíme hned v roce 1991, kdy hodnota hrubé míry porodnosti v obci převyšuje republikový údaj o 5,4 %. V dalším roce sice hodnota výrazně poklesla, ale v následujících dvou letech se opět podstatně zvýšila.

V roce 1993 dosáhla hodnota za obec 19,9 ‰, čímž o 8,1 ‰ přesáhla odpovídající republikový údaj. I v následujícím roce je sledovaná hodnota v obci o 8 ‰ vyšší než v republice. V dalších dvou letech vidíme pokles, který je přerušeno v roce 1997 výraznějším nárůstem. Sledovaná hodnota za obec je o 6,8 ‰ vyšší než v republice. Poslední čtyři roky korelují s vývojem hodnoty v republice. V letech 1998 a 1999 byla v obci zjištěna nejnižší hodnota hrubé míry porodnosti. V následujících dvou letech začíná její opětovný růst. Zatímco republiková hodnota se v roce 2000 zvýšila pouze o 0,2 ‰ a další rok nedošlo k žádnému nárůstu, v obci ve stejném roce vzrostla o 2,1 ‰ a v dalším roce o další 1,1 ‰, což dokládá odlišnosti v populačním chování obyvatel obce. Pokud porovnáme obě hodnoty porodnosti za jednotlivé roky sledovaného období, vidíme, že hodnoty za obec jsou vždy vyšší. Největší rozdíl je patrný v roce 1993, kdy činil 8,1 ‰, nejnižší v roce 1992, kdy byl pouze 0,9 ‰.

Tabulka č. 22 - Srovnání hrubé míry porodnosti v promile za obec Radostín nad Oslavou, okres Žďár nad Sázavou (ZR), kraj Vysočina, ČR v letech 2002 – 2011

Rok	Radostín nad Oslavou	ZR	kraj Vysočina	ČR
2002	16,2	9,7	9,2	9,1
2003	12,6	9,4	9,2	9,2
2004	18,1	10,1	9,3	9,6
2005	25,6	10,1	9,9	10,0
2006	13,2	10,3	10,0	10,3
2007	15,3	10,8	10,5	11,1
2008	9,9	11,1	11,0	11,5
2009	15,4	10,8	10,6	11,3
2010	14,2	10,5	10,4	11,2
2011	10,9	9,9	9,9	10,4

Zde jsou předchozí porovnávané hodnoty rozšířeny o porovnání s údaji za okres Žďár nad Sázavou a kraj Vysočina, do jejichž územní působnosti obec spadá. V republice v tomto období porodnost plynule stoupá až do roku 2008, od tohoto roku dochází opět k pozvolnému poklesu. Největší pokles je zaznamenán v roce 2011, kdy meziroční pokles hodnoty hrubé míry porodnosti činil 0,8 ‰ ve srovnání s předchozím rokem. Je to vyšší pokles než za předchozí dva roky dohromady. Pokud se podíváme na hodnoty hrubé míry porodnosti za kraj Vysočina a Českou

republiku, je zřejmé, že se odlišují velice nepatrně a rozdíl se pohybují v řádu desetin promile. Větší rozdíl mezi nimi je pouze v roce 2010, kdy činí 0,8 ‰. Pokud porovnáme hodnoty za okres s hodnotami zjištěnými za republiku a kraj, je patrné, že hodnoty v okrese jsou téměř celé sledované období nepatrně vyšší než hodnoty udávané za kraj. Při porovnání hodnot za okres a republiku je zřejmé, že roku 2006 byly hodnoty zjištěné v okrese vyšší nebo stejné, ale od roku 2007 do roku 2011 jsou hodnoty za okres sice nepatrně vyšší než hodnoty za kraj, přesto nedosahují hodnot udávaných za Českou republiku. Porodnost v okrese i kraji je tedy nižší než v republice. Při porovnání sledované hodnoty v obci Radostín vidíme, že zde pouze jednou za celých deset let a to v roce 2008 klesla hodnota hrubé míry porodnosti pod 10 ‰, a byla tak nižší než hodnoty udané za okres, kraj i republiku. Vidíme zde zajímavý jev. V obci je v tomto roce porodnost nejnižší, zatímco v republice, kraji i okrese v tomto roce dosahuje porodnost nejvyšších hodnot nejen za toto období, ale za celých 15 let. Ve zbývajících letech se hodnoty za obec opět vymykají soudobému vývoji a pohybují se vysoko nad republikovým (tedy i okresním a krajským) průměrem. Liší se pouze rok 2011, kdy byla porodnost v obci vyšší pouze o 0,5 ‰ než v republice a o 1 ‰ vyšší než v okrese a kraji. Vysoký rozdíl hodnot je zřejmý zejména v roce 2002, 2004, extrémní pak v roce 2005, kdy hodnota hrubé míry porodnosti za obec převyšuje republikový údaj o rekordních 15,6 ‰. I tento demografický vývoj dokládá určitá specifika obce a její odlišnost od demografického vývoje v republice, který dokumentují zjištěná data.

Vysoké hodnoty porodnosti v obci zejména v posledních 20 letech jsou patrně důsledkem toho, že do plodného období se postupně dostaly ženy populačních ročníků 70. let, které byly v obci poměrně silné a neovlivnily porodnost pouze na přelomu tisíciletí, ale podílí se na porodnosti až do současnosti. K vyšší porodnosti v jednotlivých letech totiž významně přispívaly také ženy starších věkových skupin, které rodily děti třetí, čtvrté i vyšší v pořadí. Dokládají to vyšší počty dětí v rodině. Pokud to porovnáme se situací v republice, kde nejčastější počet dětí v rodině jsou dvě, tak i počet vícečetných rodin je typickým znakem pro tuto obec. Příčinou tohoto rozdílu může být to, že v obci rodí prvorodičky nižšího věku, takže s ohledem na věk a zdravotní stav stihnou porodit více dětí než ženy, které poprvé rodí ve věku kolem 30 let. Jedním z nejdůležitějších faktorů, který významně ovlivňuje chování obyvatel, tedy i postoj k rodinným hodnotám, je fakt, že obec v celém sledovaném období patří mezi obce se silnou náboženskou tradicí. Tento rys si obec udržela v éře komunismu, kdy byli věřící občané různě perzekuováni,

neboť režim se snažil omezit především vliv katolické církve, která nikdy neuznala legitimitu komunistického režimu. I po politickém převratu v roce 1989 se situace v obci téměř nezměnila, přestože v republice je zaznamenán výrazný odliv věřících. Podle statistických údajů se 75 % obyvatel obce hlásí k římskokatolické církvi. Většina z nich jsou praktikující katolíci, jen malý počet je nepraktikujících, „matrikových“. Křesťanská morálka se prolíná životem obyvatel, ovlivňuje jejich postoje a hodnoty v civilním životě. Je zde zřejmý zodpovědný přístup k manželství a rodičovství. Zjevným projevem je udržení klasických rodin, zanedbatelný počet nemanželských dětí a nesezdaných párů, v neposlední řadě i vyšší počet dětí v rodinách, kdy dítě je bráno jako dar a je ochotněji přijímáno. To jsme také ověřili v demografických datech. Situaci také ovlivnil další rozvoj bytové výstavby v obci. Ta je podporována obecním úřadem, který se snaží zajistit dostatek stavebních parcel. Obec se stala atraktivní i po stránce dobré občanské vybavenosti a výhodné polohy, je proto vyhledávanou lokalitou pro mladé lidi. Do obce se přistěhovali mladí lidé, kteří založili nebo v brzké budoucnosti plánují založit rodinu. Jsou tak z hlediska demografické reprodukce pro obec perspektivními páry.

ZÁVĚR

V práci byly nejprve zhodnoceny modely demografické reprodukce z pohledu vývoje porodnosti na území České republiky v minulosti i v současnosti a zmíněny okolnosti, které ve svých důsledcích ovlivnily její plynulý průběh. Na základě sběru dat je patrné, že populační vývoj v naší republice i věková struktura obyvatel jsou odrazem tohoto demografického vývoje v minulosti. Zároveň jsou jedním z rozhodujících prvků, který ovlivní budoucí populační vývoj, proto je důležité se o tuto problematiku zajímat.

V současných trendech demografického chování a tím i demografické reprodukce můžeme pozorovat některé univerzální tendence, mezi které patří změny fertilitního chování. V důsledku přímého vlivu nového společenského klimatu zřetelně a podstatně poklesla, dále klesá nebo stagnuje na velice nízkých hodnotách hlavně celková úroveň plodnosti. Zejména v posledních 20 letech se rodí podstatně méně dětí než v minulosti, neboť chování populace bylo důsledky společenských změn ovlivněno mimo jiné v těch nejintimnějších oblastech, do kterých patří i párové soužití a změny v reprodukční strategii. Většina mladých lidí se mnohem zodpovědněji staví k rozhodování o způsobu rodinného života, což souvisí se změnou postavení rodiny ve společnosti, nezaměstnaností a bytovou politikou. Výslednicí těchto změn sociálních a ekonomických struktur a procesů po roce 1989 jsou změny v demografické reprodukci v České republice, jejichž důsledkem je demografické stárnutí obyvatelstva.

Lze předpokládat, že existují lokality, kde se demografický vývoj v některých ukazatelích odlišuje od stávajících trendů. Mezi takové patří i obec Radostín nad Oslavou. Z výsledků výzkumu interpretovaného v bakalářské práci, který se zaměřil na jeden ze základních ukazatelů porodnosti v obci a na jeho odchylky od stávající situace a realizoval se prostřednictvím porovnání hrubých měr porodnosti, je jasně prokazatelné, že obec se skutečně odlišuje především vysokými hodnotami hrubé míry porodnosti. Ty v porovnání s hodnotami republikovými nemají setrvalou klesající tendenci, ale naopak překonávají a často poměrně výrazně republikové hodnoty, zejména v období po roce 1989. Jednou z příčin je zřejmě atraktivita obce, kterou dokládá dobře rozvinutá infrastruktura a výhodná poloha, dalším důvodem je velký vliv římskokatolické církve na chování obyvatel.

Bylo dokázáno, že rodina pro většinu lidí v obci představuje jednu z nejvyšších životních hodnot. Tyto priority se ani v současné ekonomicky nepříznivé době výrazně nemění, zůstávají

po stránce rodinného života tradiční. Mít děti je ovšem nezvratné rozhodnutí, které na dlouhou dobu určuje a mění životní styl a představuje velkou ekonomickou zátěž. Rodičovství je obrovskou motivací, ale také výrazně svazuje.

Budoucí vývoj populace zcela jistě ovlivní reprodukční chování mladých lidí. Je ovšem otázkou, zda můžeme současnou demografickou situaci považovat za přirozený vývoj, nebo jestli mladí lidé čekají na zlepšení podmínek pro založení rodiny.

SOUHRN

Klíčová slova

Obyvatelstvo, porodnost, hrubá míra porodnosti, populační politika, střední stav obyvatelstva, úhrnná plodnost, úmrtnost

V současné době je ekonomická i sociální politika státu ovlivněna procesem stárnutí obyvatelstva. Tento proces charakterizují změny v zastoupení věkových skupin v populaci. Věková struktura obyvatelstva určitého území je odrazem dlouholetého populačního vývoje, se kterým je úzce spojeno také reprodukční chování obyvatel. Zároveň věková struktura ovlivňuje budoucí populační vývoj. Jedním z klíčových demografických procesů, které přímo ovlivňují populační vývoj, je porodnost.

Bakalářská práce se zabývá vývojem porodnosti na území České republiky v uplynulých asi sto letech a poukazuje na okolnosti, které výrazně narušily plynulý vývoj této hodnoty. Podrobněji práce charakterizuje změny v demografickém chování obyvatel a dopad těchto změn na reprodukční chování po roce 1989, kdy v souvislosti s politickými a hospodářskými změnami došlo k výraznému poklesu porodnosti.

Zároveň lze předpokládat, že existují místa, ve kterých se demografický vývoj odlišuje. Práce ověřila, že k takovým lokalitám patří obec Radostín nad Oslavou. Výsledky výzkumu, který byl realizován zjištěním a porovnáním hrubých měr porodnosti ve stejných letech v obci a republice, ukázaly, že obec Radostín nad Oslavou se skutečně odlišuje od stávajícího demografického trendu. Především hodnoty hrubé míry porodnosti v posledních dvaceti letech překračují, často výrazně, prakticky po celé toto období hodnoty udávané za republiku. Příčinou je zřejmě důraz na dodržování tradičních rodinných hodnot (na rozdíl od situace v republice, kde dochází k degradaci rodiny), posilovaný značným vlivem římskokatolické církve a v neposlední řadě i atraktivita obce.

SUMMARY

Key words

Inhabitants, birth rate, gross birth rate, total fertility, death rate, village Radostín nad Oslavou

Currently is the economic and social state policy influenced by ageing process of the inhabitants. This process is characterized by changes in representation of different age groups in the population. Age structure of inhabitants of a specific area is a reflection of long lasting population development with which is closely connected also reproductive behaviour of an inhabitants. Simultaneously age structure influences future population development. One of the key demographic factors is the birth rate, which directly influence population development.

Bachelor study deal with birth rate development in the Czech Republic in period last 100 years and it points out for circumstances, which significantly disrupted continuous development of the birth rate figure. The study in details characterizes changes in demographic behaviour of inhabitants and impact of the changes for reproducibility behaviour after 1989, when in connection with political and economic changes happened significant reduction of the birth rate.

Simultaneously it could be assumed that there exist a places, where demographic development is opposite. The study found that to the places belongs village Radostín nad Oslavou. Results of the research, which was realized by finding and comparing of the gross birth rate for the same period in the village and in the state showed that the village Radostín nad Oslavou differs from current demographic trend. Especially figures of the gross birth rate in last 20 years overcome, often significantly, practically for whole assessed period, figure stated for the republic. The root cause is probably the emphasis for traditional family values (unlike situation in the republic, where family degradation happens), which is influenced by catholic community and last but not least also village attraction.

REFERENČNÍ SEZNAM

Seznam použitých informačních zdrojů

Databáze demografických údajů za obce ČR [online]. [cit. 2013-03-16].

Dostupné z: http://www.czso.cz/cz/obce_d/pokyny.htm

Demografická příručka 2009 - Český statistický úřad [online]. [cit. 2013-03-16].

Dostupné z: <http://www.czso.cz/csu/2010edicniplan.nsf/p/4032-10>

Demografický informační portál [online]. [cit. 2013-01-16].

Dostupné z: http://www.demografie.info/?cz_porodnost

Demografická ročenka ČR 2011 [online]. [cit. 2013-02-16].

Dostupné z: <http://www.jihlava.czso.cz/csu/2012edicniplan.nsf/p/4019-12>

Demografická ročenka krajů 2002 až 2011 (archiv do roku 1991) [online]. [cit. 2013-01-31].

Dostupné z: <http://www.jihlava.czso.cz/csu/2012edicniplan.nsf/p/4027-12>

Demografická ročenka okresů 2002 až 2011 [online]. [cit. 2013-01-31].

Dostupné z: <http://www.jihlava.czso.cz/csu/2012edicniplan.nsf/p/4034-12>

Demografie[online]. [cit. 2013-01-16].

Dostupné z: http://www.demografie.info/?cz_detail_clanku&artclID=546

Demografie a její historický vývoj [online]. [cit. 2013-01-16].

Dostupné z: <http://www.referaty10.com/referat/Ostatni/4/tema-4-23-Ostatni.php>

Demografický vývoj České republiky [online]. [cit. 2013-01-16].

Dostupné z: <http://www.euroekonom.cz/analyzy-clanky.php?type=jz-demografie>

Demografie [online]. [cit. 2012-10-16]. Dostupné z: http://www.demografie.info/?cz_historie=

CHRÁSKA, M. 2007. Metody pedagogického výzkumu. Praha: Grada Publishing. 272 s.

ISBN 978-80-247-1369-4.

KALIBOVÁ, K. 1997. Úvod do demografie. Praha: Karolinum. 128 s. ISBN 80-7184-428-4.

KOZLOVÁ, L. Výzkumné přístupy [online]. [cit. 2012-08-16].

Dostupné z: http://www.eamos.cz/amos/ksb/externi/ksb_305/2.htm

Knih pokřtěných Farního úřadu Radostín nad Oslavou

KRATOCHVÍL, A. 2007. Velkomeziříčský okres, Brno 1907. Brno: GARN. 479 s.

ISBN 978-80-86347-71-4.

Matrika Farního úřadu Radostín nad Oslavou

MLÁDEK, J. 1992. Základy geografie obyvatelstva. Bratislava: Státní pedagogické nakladatelství. 230 s. ISBN 80-08-00768-0.

Národní zpráva o rodině [online]. [cit. 2013-03-01].

Dostupné z: http://www.mpsv.cz/files/clanky/900/zprava_zkr.pdf

Obec Radostín nad Oslavou [online]. [cit. 2012-12-16].

Dostupné z: <http://www.radostinnadoslavou.cz/obec/zakladni-informace>

Obec Radostín nad Oslavou [online]. [cit. 2012-12-16].

Dostupné z: www.radostinnadoslavou.cz/obec/soucasnost/69-charakter-zastavby

Obec Radostín nad Oslavou, současnost [online]. [cit. 2012-12-16].

Dostupné z: <http://www.radostinnadoslavou.cz/obec/soucasnost>

Obecní kronika Obce Radostín nad Oslavou

Obyvatelstvo – roční časové řady [online]. [cit. 2013-02-16].

Dostupné z: http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/obyvatelstvo_hu

PAVLÍK, Z. a kol. 2002. Populační vývoj České republiky 1990 – 2002. Praha: Demo Art. 98 s. ISBN 80-902686-8-4.

Počet obyvatel v obcích k 1. 1. 2012 [online]. [cit. 2013-01-31].

Dostupné z: <http://www.jihlava.czso.cz/csu/2012edicniplan.nsf/p/1301-12>

Pohyb obyvatelstva 1. – 4. čtvrtletí 2011 [online]. [cit. 2012-11-16].

Dostupné z: <http://www.czso.cz/csu/csu.nsf/informace/coby031312.doc>

Pohyb obyvatelstva 1. – 4. Čtvrtletí 2011 [online]. [cit. 2013-03-16].

Dostupné z: <http://www.czso.cz/csu/csu.nsf/informace/coby031312.doc>

Porodnost v České republice: současný stav a nedávné trendy [online]. [cit. 2012-11-16].

Dostupné z: <http://web.natur.cuni.cz/geografie/vzgr/monografie/populacni%20vyvoj/podnost%20-%20soucasny%20stav.pdf>

První zprávy [online]. [cit. 2012-04-13].

Dostupné z: <http://www.prvnizpravy.cz/zpravy/z-domova/v-cesku-klesa-pocet-narozenych-deti/>

RABUŠIC, L. 1995. Česká společnost stárne. Brno: Masarykova univerzita Brno, 192 s.

ISBN 80-210-1155-6

Radostínský zpravodaj Obce Radostín nad Oslavou 2010, 2011

REGENDOVI, K. a kol. 2008. Radostín nad Oslavou a Zahradiště. Jihlava: EKON. 264 s.

Regionální informační servis [online]. [cit. 2013-03-01].

Dostupné z: RISY.cz – Obce – Radostín nad Oslavou

Retrospektivní lexikon obcí Kraje Vysočina [online]. [cit. 2013-03-10].

Dostup.: http://www.jihlava.czso.cz/xj/redakce.nsf/i/retrospektivni_lexikon_obci_kraje_vysocina

Sčítání lidu, domů a bytů 2011 [online]. [cit. 2013-01-28].

Dostupné z: http://www.jihlava.czso.cz/xj/redakce.nsf/i/priprava_slbd_2011

Sčítání lidu, domů a bytů 2001 [online]. [cit. 2013-03-01].

Dostupné z: <http://www.czso.cz/slbd/slbd2001.nsf/okresy/CZ0615>

Územní plán obce Radostín nad Oslavou [online]. [cit. 2013-01-28].

Dostupné z: <http://www.zdarns.cz/obce/up/00000283.pdf>

Veřejná databáze Českého statistického úřadu [online]. [cit. 2013-03-10].

Dostupné z: http://vdb.czso.cz/vdbvo/maklist.jsp?kapitola_id=20&vo=tabulka

Věk matek dětí narozených v roce 2011 [online]. [cit. 2013-02-16].

Dostupné z: http://www.czso.cz/xb/redakce.nsf/i/vek_matek_deti_narozenych_v_roce_2011

Seznam obrázků

Graf č. 1 Absolutní roční počty narozených a zemřelých, ČR, 1785-2011

20

Seznam tabulek

Tabulka č. 1 - Srovnání počtu obyvatel v obci Radostín nad Oslavou a počtu domů v obci od roku 1880 – 2011 asi po desetiletích	25
Tabulka č. 2 - Věková struktura obyvatel v roce 2011	26
Tabulka č. 3 – Přírůstek obyvatel v obci v roce 2011	27
Tabulka č. 4 - Rok 1872 – 1881	32
Tabulka č. 5 - Rok 1882 – 1891	33
Tabulka č. 6 - Rok 1892 – 1901	33
Tabulka č. 7 - Rok 1902- 1911	34
Tabulka č. 8 - Rok 1912 – 1921	35
Tabulka č. 9 - Rok 1922 – 1931	35
Tabulka č. 10 - Rok 1932 – 1941	36
Tabulka č. 11 - Rok 1942 – 1951	37
Tabulka č. 12 - Rok 1952 – 1961	37
Tabulka č. 13 - Rok 1962 – 1971	38
Tabulka č. 14 - Rok 1972 – 1981	39
Tabulka č. 15 - Rok 1982 – 1991	39
Tabulka č. 16 - Rok 1992 – 2001	40
Tabulka č. 17 - Rok 2002 – 2011	41
Tabulka č. 18 - Rok 1991-2011	42
Tabulka č. 19 - Rok 1971 – 1980	46
Tabulka č. 20 - Rok 1981 – 1990	47
Tabulka č. 21 - Rok 1991-2001	48
Tabulka č. 22 - Srovnání hrubé míry porodnosti v promile za obec Radostín nad Oslavou, okres Žďár nad Sázavou (ZR), kraj Vysočina, ČR v letech 2002 – 2011	49

Seznam příloh

Přílohač.1: Charakteristika obce Radostín nad Oslavou

Příloha č. 1: Charakteristika obce Radostín nad Oslavou

Obec Radostín nad Oslavou se nachází v kraji Vysočina. Je součástí okresu Žďár nad Sázavou. Název „Radostín“ pravděpodobně souvisí s místním osobním jménem „Radosta“. Svůj přídomek obec dostala v roce 1960 podle největší zdejší řeky Oslavy. Leží na obou stranách silnice, která spojuje města velké Meziříčí (vzdálené asi 16 km) a Žďár nad Sázavou (vzdálený asi 14 km). Obec se nachází v nadmořské výšce 524 metrů nad mořem v mírně zvlněné krajině na Českomoravské vrchovině, do které v 50. letech negativně zasáhla kolektivizace obce. Přesto je krajina kolem ní stále ještě pestrá. Obec obklopují stráně a pole, na obzoru zakončené lesy. Rozkládá se na mírném svahu klonícím se na jihovýchodě k řece Oslavě a na jihozápadě k Pavlovskému potoku. V současnosti má status obce, obec s rozšířenou působností je Žďár nad Sázavou, okresní město je Žďár nad Sázavou, krajské město pak Jihlava. Charakteristika obce je v obecném měřítku společným jmenovatelem obcí a osad na Vysočině – je to zemědělská činnost, řemeslná výroba, bohatá církevní a kulturní tradice. Dominantou obce je kostel sv. Bartoloměje s malým hřbitovem obehnaný zdí, který stojí v samém centru obce. Nedaleko stojí moderní budova obecního úřadu, postavená v roce 1979. Okolí obce je zajímavé i turisticky. Prochází tudy např. Mlynářská cyklostezka a červeně značená turistická stezka z Velkého Meziříčí do Žďáru nad Sázavou.

Znak obce Radostín nad Oslavou vznikl zřejmě z pečeti s erbem vrchnosti, pánů z Lomnice, kteří panství vlastnili v letech 1390-1404 a 1477-1529. Měli ve svém erbu černé křídlo na stříbrném štítě. Po nich přijal Radostín sedm orlích per ve sponě, které připomínaly křídlo. Radostínský znak má tedy ve žluté obloukové sponě křídlo ze sedmi černých vějířovitě rozložených orlích per a to na bílém štítě. Byl používán ještě na razítku z období první republiky. Do jeho opisu vložila obec podle nejstarší pečeti letopočet 1618.

Historie obce

Dějiny obce Radostín jsou nejasné, protože se nezachovaly žádné přímé písemné památky. Při ničivém požáru v roce 1748 shořela společně s radnicí i stará obecní kniha a v roce 1857 při dalším rozsáhlém požáru pak shořela fara i kostelní věž, ve které byla uložena velká část farních a obecních záznamů. Podle A. Kratochvíla (1907) se Radostín v záznamech objevuje už v roce 1365, a to hned jako městečko s kostelem a farou. První písemnou zmínku o faře najdeme v roce 1393. Tehdy Radostín náležel Janovi z Tasova. Poté se zde vystřídalo několik

majitelů, k nejvýznamnějším patřili páni z Lomnice, páni z Pernštejna. Do roku 1618 městečko vzkvétalo, rozvíjela se řemesla, ale stále převažoval zemědělský charakter. V té době se nacházelo v obvodu městečka 38 domů. Další rozvoj byl poznamenán průběhem třicetileté války. Upadalo hospodářství, na městečko měly vážný dopad odvody mužstva, nově zavedené válečné daně, plenění pochodujícími vojsky a nakažlivé nemoci, které vojáky doprovázely. Ze záznamu komisařů, kteří v roce 1679 provedli lánovou vizitaci, se dozvídáme, že je v Radostně 10 pustých gruntů. To svědčí o tom, že se obec z válečných útrap vzpamatovávala jen pomalu. Posledními majiteli byli Lichtenštejnové. V roce 1848 byl Radostín zbaven vrchnostenské povinnosti vůči Lichtenštejnům a stal se samostatnou obcí. V rámci nového obecního zřízení byl začleněn do uměle vytvořeného správního celku – politického okresu Jihlava a soudního okresu Velké Meziříčí. Tím došlo v jeho správním vývoji k výrazné změně. Na základě obecního zřízení vznikly v městečku dva povinné orgány obecní samosprávy a to obecní výbor a z jeho středu volené obecní představenstvo. Tomu předsedal starosta, kterého doplňovali dva radní. Radostínský výbor měl 12 členů. V roce 1855 městečko připadlo k nově zřízenému politickému okresu Velké Meziříčí a k němu patřilo až do roku 1960, kdy se okresním městem stal Žďár nad Sázavou. Zákonem č. 76 z roku 1919 došlo k přejmenování obecních orgánů. Obecní výbor byl nahrazen obecním zastupitelstvem a z dřívějšího obecního představenstva se stala obecní rada. Tvořili ji starosta, jeho náměstek a tři radní. Takto utvořené orgány obecní samosprávy fungovaly až do roku 1945, kdy byly zřízeny národní výbory. V roce 1980 bylo provedeno sloučení MNV. Radostín nad Oslavou se stal střediskovou obcí a spadaly pod ni tyto obce - Radostín nad Oslavou, Znětínek, Pavlov, osada Starý Telečkov, osada Zahradiště, Zadní Zhořec, Kněževés, Krásněves. Kronika obce Radostín uvádí, že prostřednictvím národního výboru je řízena veškerá politická a hospodářská činnost. V této době dochází k intenzivnějšímu rozvoji obce. Díky většímu přílivu financí do střediskové obce na úkor přidružených obcí se podařilo zrealizovat mnoho projektů, které přispěly k rozvoji obce a ke zlepšení občanské vybavenosti. Také došlo ke zlepšení infrastruktury, která umožnila a podpořila zejména rozvoj bytové výstavby. Ta v té době byla záměrně směřována a preferována do střediskových obcí. Většina těchto akcí se realizovala za vydatného přispění spoluobčanů (tzv. „akce Z“). V této době byly zrušeny základní školy v obci Krásněves, Pavlov a Znětínek. Jednalo se o malotřídky (1. – 4. ročník) a výuka těchto dětí se soustředila do tehdejší ZDŠ Radostín nad Oslavou. Tato situace urychlila výstavbu plánované přístavby školy. V roce 1990 po změně politické situace sloučené

obce znovu získaly samostatnost. I nadále však zůstala zachována spádovost obce a Radostín i nadále zůstal centrem mikroregionu.

Historie a duchovní život místních obyvatel je úzce spjat s působením římskokatolické farnosti Radostín nad Oslavou, která má ve zdejší obci dlouholetou historii. Jak je zmíněno výše, historie katolické farnosti sahá až do roku 1393, v letech 1550 – 1595 drželi zdejší faru luteráni, poté až do současnosti je farnost součástí římskokatolické církve. Ze zápisu z vizitace ve zdejší farnosti v roce 1662 se dozvídáme, že v této době nebyla v městečku škola ani učitel. V roce 1666 založil místní farář Jiří Karel Ruffinus farní matriku. Kniha obsahovala zápisy pokřtěných, oddaných i zemřelých. Vedle těchto dat jsou v ní i další důležité záznamy ze života farnosti, tudíž celé obce. Je to pravděpodobně první dokument dokládající život ve farnosti. V roce 1759 byla při farním kostele zavedena první samostatná matrika, čili seznam pokřtěných, v roce 1770 samostatná matrika zemřelých. Důležité bylo také působení kněze P. Jiřího Josefa Kunsta v letech 1783 – 1806. Farní kronika uvádí, že P. Kunst posbíral všechny dosažitelné zprávy o historii farnosti, kostela i městečka s okolím a podrobně do farní kroniky přepisoval všechny písemné doklady z farního archivu. Jeho práce byla oceněna poté, co obecní knihy shořely při požáru v roce 1857 ve věži kostela. První i druhá světová válka, stejně jako represe vedené komunistickou stranou zasáhly do života lidí i farnosti výrazným způsobem. Bylo to období, v němž lidé hledali duchovní povzbuzení a podporu. Přesto, že v období totality se lidé od víry odkláněli z důvodu obav před postihy, ve zdejší farnosti zůstal počet katolíků poměrně značný.

V současné době se obec skládá ze dvou částí – část Radostín nad Oslavou a část Zahradiště, což je osada vzdálená asi 3 km od Radostína a nyní zde žije 30 obyvatel. Výměra obce činí 1548 ha. Počet obyvatel ke dni 31. 12. 2011 je 922. Obec je dostupná po silnicích II. a III. třídy, četnost autobusových spojů je uspokojivá a odpovídá potřebám obce. Železniční zastávka je vzdálená asi 4 km v obci Ostrov nad Oslavou, leží na koridoru Brno – Havlíčkův Brod. Výhodná poloha mezi dvěma významnými městy regionu, okresním městem Žďárem nad Sázavou a dřívějším okresním městem Velkým Meziříčím jednak skýtá občanům možnost pracovních příležitostí, jednak možnost poskytovat služby okolním vesnicím (Kněževes, Krásněves, Pavlov, Znětínek, Ostrov nad Oslavou). Tyto obce zde využívají především mateřskou a základní školu, dále zdravotní služby, poštu, kostel a hřbitov.

Rozsah služeb občanské vybavenosti, které jsou soustředěny v obci Radostín nad Oslavou, je na dobré úrovni.

Lékařskou péči pro místní i okolní občany zajišťují soukromé ordinace praktického lékaře pro dospělé, pediatra a lékaře stomatologa. Dále v obci 1x týdně ordinuje gynekolog, své služby nabízí také soukromá lékárna, což usnadňuje situaci především starším a méně mobilním pacientům.

K nákupu potravin a drobného spotřebního zboží mohou obyvatelé využít jednak dobře zásobenou prodejnu obchodní sítě COOP (bývalá Jednota), ale i dva soukromé obchody se smíšeným zbožím. Poměrně hojně je využívána i prodejna textilu a obuvi, kterou provozuje vietnamský prodejce. Určitým komfortem pro občany Radostína i širšího okolí je také čerpací stanice pohonných hmot umístěná na okraji obce.

Místním i turistům nabízí své služby dvě pohostinství. Z dalších služeb jsou občanům k dispozici knihovna, pošta, dvě provozovny kadeřnictví, solná jeskyně. Obecní úřad zaštiťuje sběrnou prádla a šatstva a provozovnu sklenářství.

Důležitou součástí občanské vybavenosti je Mateřská škola a Základní škola Radostín nad Oslavou. Jak mateřská, tak i základní škola zajišťuje výuku nejen dětem z Radostína, ale prakticky ze všech okolních vesnic.

Mateřská škola zahájila činnost 1. 9. 1946. Byla umístěna v budově obecné školy. Zpočátku byla její docházka velmi nízká a učitelka musela bojovat s nepochopením a nedůvěrou rodičů. Teprve časem zjistily zejména matky pracující v zemědělství výhody toho, že je o děti dobře postaráno. V té době školku navštěvovalo 23 dětí. Provoz školky byl zpočátku 4 hodiny dopoledne a 2 hodiny odpoledne. Celodenní provoz byl zaveden v roce 1958. V roce 1967 se počet dětí v MŠ zvýšil – bylo jich zapsáno 40, což vedlo k otevření II. třídy. V roce 1976 si zvýšený počet dětí vynutil otevření další třídy. Přijato bylo 48 dětí. V roce 1983 po přestěhování provozu školky do zrekonstruované budovy původní obecné školy se zlepšily kapacitní podmínky a mohlo být přijato více dětí - počet dětí 51. Stejně jako se měnily v průběhu let prostory MŠ, změnilo se k nepoznání i vybavení tříd pomůckami a hračkami. Už od založení plnila mateřská škola nejen funkci sociální (zaopatření v době zaměstnání rodičů), ale i funkci výchovně vzdělávací, která se během let rozšiřovala a zkvalitňovala. Od roku 1991 do školky dojížděl logoped a pod jeho vedením prováděly učitelky, které absolvovaly logopedický kurs, s dětmi nápravu vadné výslovnosti. To ocenili rodiče těchto dětí, neboť nebyli nuceni dojíždět na logopedické konzultace do Žďáru nad Sázavou. Od roku 2003 je mateřská škola součástí základní školy. V současné době je umístěna v přízemí základní školy, které prošlo důkladnou

rekonstrukci. Při té byl zcela oddělen provoz mateřské školy od provozu školy základní, aby se vyhovělo hygienickým a bezpečnostním požadavkům. Umístěním provozu mateřské školy do budovy základní školy se vyšlo vstříc přání mnoha rodičů, totiž aby děti z MŠ mohli odvádět jejich starší sourozenci. Odpadlo tím docházení do původní budovy MŠ na návsi, kde je velmi nepřehledná a frekventovaná silnice.

Škola v obci Radostín nad Oslavou má svou dlouholetou tradici. Už víme, že v roce 1665 zde škola nebyla, ale již z roku 1786 je již záznam o existenci školy, do níž chodilo až 96 dětí. Od roku 1822 už byla škola umístěna v samostatné budově a měla tři třídy. Další záznam udává, že v roce 1905 navštěvovalo školu 240 dětí. O zřízení měšťanské školy usilovali občané už od roku 1931, ale zejména z finančních důvodů byla dokončena novostavba tzv. měšťanské školy až v roce 1937. Obvod pro měšťanskou školu byl stanoven výnosem ministerstva školství a národní osvěty z těchto obcí – Radostín, Kněžves, Krásněves, Pavlov, Zadní Zhořec, Znětín, Záseka. Tyto obce tvořily školní újezd a měšťanská škola v Radostíně byla podle ustanovení Ujezdní školou měšťanskou. To přineslo úlevu hlavně obci, neboť věcný náklad na zabezpečení chodu školy se dělil na újezd, okres a zemi. Je nutné podotknout, že k prioritám vedení obce ve všech obdobích patřila všestranná podpora a rozvoj školy.

Škola za posledních 70 let prošla řadou změn – vnějších i vnitřních. Jednou z nejvýraznějších bylo zavírání malotřídek v okolních obcích a jejich soustředění v ZŠ Radostín. Z kapacitních důvodů probíhala výuka koncem sedmdesátých let ve čtyřech budovách. Zajišťování řádných podmínek pro práci s dětmi bylo značně obtížné. Vznikla tak naléhavá potřeba rozšířit hlavní prostory budovy školy. Přístavba byla zrealizována za vydatné podpory MNV, zemědělského družstva i tisíců brigádnických hodin rodičů i místních spolků za neuvěřitelně krátkou dobu dvou let. V této době patřila škola, díky přístavbě, co do možností využívat didaktickou techniku, k nejlépe vybaveným školám okresu. K velkým proměnám však došlo i v posledních letech. Obecnímu úřadu jako zřizovateli školy se podařilo získat nemalé finanční prostředky na rozsáhlou rekonstrukci jídelního bloku, zateplení přístavby, výměny oken a dalších věcí. Původní tělocvična byla nahrazena nově postavenou, větší moderní halou, kterou dnes využívá spousta občanů k rekreačnímu sportu a organizovaní sportovci k trénování. Místní škola je svým způsobem chloubou obce. Je nutné podotknout, že moderní prostředí přispívá ke zlepšení výuky. Vzdělaná mládež se stává budoucností a nadějí každé obce.

V obci sídlí a působí zemědělské družstvo ZERAS a. s. V podobě akciové společnosti hospodaří od roku 1999. I zemědělská výroba v obci si prošla složitým vývojem. Celá vesnice byla vždy svou podstatou zemědělská. Po skončení války se život postupně vracel do běžných kolejí, ale začínala nová éra – hlavně po stránce politické. Rozvíjející se průmysl začal odčerpávat pracovní síly z venkova a větší sedláci trpěli jejich nedostatkem. Z Radostína našlo mnoho mladých občanů pracovní uplatnění ve Žďárských strojírnách a slévárnách. S příchodem padesátých let začala nucená kolektivizace. Ani v této obci neprobíhala pokojně. Z obce byly vystěhovány tři rodiny, které měly největší hospodářství. V únoru 1956 bylo založeno družstvo, v němž bylo sdruženo cca 25 velkých hospodářství. Kolektivizace byla dokončena v roce 1958. V sedmdesátých letech došlo ke sloučení družstev Radostín nad Oslavou, Pavlov, Znětín, Krásněves a vzniká celek s názvem Jednotné zemědělské družstvo Oslava se sídlem v Radostíně. Vývoj však pokračoval. Ekonomická nutnost maximálně využívat velkokapacitní zařízení a potřeba využívat nejmodernější techniku v oblasti s příznivými půdními podmínkami s přihlédnutím k rozvoji specializace a koncentrace výroby byly hlavní důvody toho, že se od roku 1978 sloučila JZD Pokrok Ostrov nad Oslavou a JZD Radostín nad Oslavou v jeden celek s názvem JZD Pokrok Radostín nad Oslavou. Toto družstvo hospodařilo na katastrech 11 obcí. V této době JZD hospodařilo na 4022 ha zemědělské půdy a bylo třetím největším zemědělským podnikem v okrese. V té době mělo družstvo 948 členů, z toho 580 trvale činných (ZERAS, a. s., Roční statistické výkazy 1959-2007). Dalším zlomovým mezníkem ve vývoji zemědělství v obci byl 17. listopad 1989. Podle nově schválených zákonů a právních předpisů bylo nutné provést transformaci (z. č. 229/1991 Sb., právní předpis č. 42/1992 Sb.). Byla zvolena transformační rada a restituční komise. Došlo k opětovnému rozdělení družstva. Samostatné Zemědělské družstvo Radostín nad Oslavou začalo existovat 25. března 1993. Hospodařilo na výměře 1905 ha. V této době z družstva odcházeli zejména mladí lidé, kteří zde neměli majetkové podíly. V této podobě zemědělské družstvo hospodařilo až do konce roku 1998. Protože bylo nutné řešit vyrovnání majetkových podílů s oprávněnými osobami, byla 1. ledna 1999 založena akciová společnost ZERAS, a. s. Radostín nad Oslavou, která hospodaří dodnes na výměře 1953 ha. Dnes zde pracuje 82 zaměstnanců.

Další pracovní příležitosti poskytuje občanům také poměrně dobře rozvinutá živnostenská a podnikatelská základna. V obci jsou 4 truhlářské dílny, 2 tesařské firmy, 2 pily, jatka, instalatérské práce, firma na dopravu kulatiny, malířské a natěračské práce zajišťují 3 firmy,

zednické a obkladačské práce nabízejí 4 soukromí provozovatelé, zámečnické dílny a firmy, zajišťující zemní a výkopové práce jsou zde 2. V obci má svoji provozovnu také firma MACRO PLUS s.r.o., reklamní zboží, dále PM AUTOCENTRUM s.r.o., a FORTNA ELEKTRO. Mnozí z nich mají zaměstnance z řad místních občanů.

Kulturní a společenské akce se realizují z velké části v kulturním domě. (Obecní kronika; Pozemkové knihy Radostína nad Oslavou). Ten byl postaven svépomocí už v roce 1934. V letech 1965 – 1968 prošel rozsáhlou rekonstrukcí. Nedílnou a v Radostíně významnou součástí kultury je ochotnické divadlo. První představení s živými herci v obci viděli již v roce 1899. Od roku 1911 se hrálo takřka v nepřetržitém sledu, nejdříve v místním hostinci, poté se divadelní spolek usídlil natrvalo v kulturním domě. Od roku 1995 hraje soubor, který má nyní asi 20 členů, pod hlavičkou obecního úřadu. Divadelní spolek také každoročně pořádá maškarní ples. Divadelní představení i ples jsou velmi oblíbené jak v obci, tak i v širokém okolí.

Nezastupitelné místo v kultuře patří místní lidové knihovně. První zmínka o ní pochází z let 1923 – 1924, kdy byla umístěna v místní škole (Obecní kronika). Nyní knihovna využívá prostory v obecním domě. Obecní knihovna poskytuje literaturu všem generacím obyvatel v obci. V roce 2011 její služby využilo přes 600 návštěvníků. V současné době má 3948 knih ze stálého fondu, který se díky Obecnímu úřadu Radostín nad Oslavou postupně rozrůstá. Pravidelně je doplňována novinkami nebo knihami, o které mají občané zájem. Dále je nabídka rozšířena o další knihy formou pravidelné výpůjčky z výměnného fondu Knihovny M. J. Sychry ve Žďáře nad Sázavou. Za zmínku stojí i možnost tzv. meziknihovní výpůjční služby, kdy lze půjčit žádané tituly z ostatních knihoven. O tyto dvě posledně jmenované služby je stále větší zájem. Knihovna je také napojena na veřejný internet. Je zde zřízena čítárna. Za svou činnost knihovna obdržela v roce 2009 titul „Knihovna Vysočiny“.

V obci má také dlouhou tradici Sbor dobrovolných hasičů, jehož tradice sahá až do roku 1893. K dispozici má dobré technické zázemí. V současnosti má členská základna 96 členů, včetně žen a dětí. Její aktivní členové se účastní pravidelně kurzů a školení u Hasičského záchranného sboru kraje Vysočina, splňují odbornou způsobilost podle platných vyhlášek a jsou povoláváni k zásahům při požárech nebo živelných pohromách. Důležitá je i sportovní činnost. Soutěží v požárním sportu se zúčastní družstvo mužů, dorostu a dvě družstva žáků. Největší úsilí se věnuje práci s dětmi a mládeží. Hasiči se výrazně podílí i při zajištění kulturního života v obci (hasičský ples, dětský karneval, organizace masopustního průvodu, dětského dne apod.).

Nezanedbatelné jsou i stovky brigádnických hodin, odpracovaných členy hasičského sboru na projektech zajišťovaných obecním úřadem.

Sportovní vyžití místním občanům nabízí TJ Sokol. Byla založena v roce 1956 a nepřetržitě funguje do současnosti. Zpočátku akce probíhaly hlavně v tělocvičně základní školy. V posledních létech členové mohou využívat zrekonstruované hřiště, dvě antuková volejbalová hřiště, tenisový kurt, vybudovaný obecním úřadem. Od roku 2005 je jednotlivými oddíly plně využívaná zrekonstruovaná tělocvična v místní základní škole. Sportovní vyžití se značně zlepšilo po celkové opravě sportovních kabin u hřiště v roce 2006. Výborné sportovní zázemí dnes využívá fotbalový klub (mladší, starší žáci, muži), tenisový klub, oddíl stolního tenisu. Pod názvem Sport pro všechny se zde dále realizuje cvičení žen (cvičení aerobiku, zdravotní cvičení starších žen, rekreační volejbal žen), muži hrají rekreačně sálovou kopanou, košíkovou a florbal. Tito sportovci organizují také celou řadu jednorázových sportovních akcí pro děti i dospělé.

Vybavení sídla Radostín technickou infrastrukturou je na velmi dobrém standardu. Sídlo Zahradě má tuto infrastrukturu nedostatečnou.

Charakter zástavby a její rozvoj

Zástavbu v obci Radostín nad Oslavou tvoří stejně tak jako v minulých obdobích z největší části rodinné a řadové domky. Nacházejí se zde i tři bytové domy.

V padesátých a šedesátých letech se obec rozrostla o rodinné domky v lokalitě „Za Humny“.

V osmdesátých letech se začal projevovat nedostatek stavebních míst. Například v roce 1986 nebyl v obci postaven ani jeden rodinný domek. Proto se jedním z hlavních cílů tehdejšího MNV stalo zabezpečení podmínek pro další možnou bytovou výstavbu v obci. Prioritou se stalo vybudování čističky odpadních vod, rozšíření kanalizace, vodovodu a cest, které byly hlavními podmínkami pro další rozvoj a výstavbu v obci. V roce 1987 začala příprava stavebního obvodu pro domky individuální řadové výstavby v lokalitě „Za Farským rybníkem“. Poté následovala vlastní výstavba řadových a rodinných domků. S ohledem podpořit v obci řešení bytové otázky především mladých lidí, rozhodlo zastupitelstvo obce o vybudování čtyř obytných jednotek formou nástavby budovy obecního úřadu. Tento záměr byl dokončen v roce 2000. Protože zájem obyvatel jak místních, tak i z jiných obcí o stavební parcely v obci Radostín nad Oslavou, byl i přes zhoršující se ekonomické podmínky stále poměrně značný, obecní úřad zabezpečil

po náročném jednání s vlastníky pozemků další stavební parcely. Začaly probíhat přípravné práce na obytném souboru 11 rodinných domků. V roce 2007 se podařilo dokončit investičně náročnou I. etapu výstavby inženýrských sítí v novém stavebním obvodu (ten se podařilo rozšířit na 27 stavebních parcel), prozatím pro 11 rodinných domků. U všech parcel byly vybudovány pilíře technického vybavení s přípojkami kanalizace, vody, elektřiny a plynu. Z větší části byla také vyasfaltována komunikace. V současné době je již všech 11 domků zkolaudováno a začíná II. etapa výstavby. V roce 2005 byla vyhotovena projektová dokumentace na vytvoření čtyř bytů jako tzv. „startovacích bytů“ pro mladá manželství. Jedná se o půdní vestavbu na bývalém obecním domě (Územní plán obce Radostín nad Oslavou).

Kontinuita společenského života

Společenský život v obci je bohatý a rozmanitý. Občané jsou aktivní jak v oblasti kultury, tak i sportu. Staré tradice a aktivity pokračují (chození maškary, hrkání a chození po koledě, pálení čarodějnic, stavění a kácení máje, mikulášská nadílka...). Průběžně vznikají aktivity nové (Tvořivé večery, taneční kurzy, angličtina pro předškoláky, setkání důchodců, poslední zvonění pro žáky deváté třídy ZŠ...).

Většina občanů v obci je věřících a to se odráží v životě celé obce – občané se podílejí na organizaci oslav křesťanských svátků, pořádání různých slavností. K novějším patří zábavné odpoledne ke Dni matek, farní ples, odpoledne pro rodiče s dětmi, farní den, pořádání přednášek apod. Jednou za rok se mohou občané účastnit poutí do zahraniční na místa spojená s životem církve a víry, které jsou však vždy propojeny s bohatými kulturními zážitky. Pro starší občany jsou organizovány kratší poutě. Farnost se věnuje mládeži (několikadenní výlet na kolech, tábor, chaloupky, putování po horách, účast v celostátních a mezinárodních setkáních mládeže...). Všechny tyto aktivity jsou k dispozici i ostatním občanům, kteří je často využívají. Ve své podstatě je tato činnost velkou podporou vesnické pospolitosti.

Počty obyvatel

V posledních 150 letech počet obyvatel kolísal mezi 633 a 900 obyvateli. Ze statistických údajů vyplývá, že počty obyvatel často úzce souvisely s hospodářskou situací v zemi. Před rokem

1618 bylo v obvodu Radostína 38 domů a 13 domků. V roce 1679 zde zůstalo následkem třicetileté války 10 pustých gruntů. Stagnující růst městečka začal pozvolna stoupat až počátkem 19. století. Nejvyššího počtu domů dosáhlo v roce 1869, kdy sčítací komisaři zjistili 108 domů a 768 obyvatel. Počátkem 20. století se vedle tradičního zemědělství začínají rozvíjet i průmyslová odvětví, např. pila, cihelna, což rozšířilo pracovní příležitosti pro obyvatele. V roce 1930 se nacházelo v katastru obce sice 121 domů, ale pouze 565 obyvatel (z toho 563 osob bylo katolíků, 1 se hlásil k církvi československé, 1 bez vyznání). Od tohoto roku počet obyvatel převážně stoupal. Dobře se rozvíjející dění v obci bylo narušeno vyhlášením Protektorátu Čechy a Morava. Po odsunu Němců se počet obyvatel snížil, protože někteří občané se odstěhovali do pohraničí, kde hledali lepší životní a pracovní podmínky a také pomáhali tyto oblasti znovu osídlit. Podle záznamů z obce Radostín odešlo 16 mužů, většinou s rodinami. Přesný počet osob není uveden (v padesátých a šedesátých letech vedl kroniku řídící Vališ, jeho zápisky však byly z politických důvodů zničeny. Proto se z tohoto období dochovalo jen málo zpráv, čerpaných z farní kroniky a vzpomínek pamětníků). V dalších obdobích měl počet obyvatel v obci vzrůstající tendenci. K početnému nárůstu obyvatel došlo také poté, co se obec stala střediskovou obcí a soustředila se zde bytová výstavba. To nutilo především mladé lidi z okolních vesnic využít stavebních možností v této obci. Po roce 1989 se obyvatel obce dotkly politické, ekonomické i sociální změny, kterými procházela a prochází naše společnost. I zde se objevují nové skutečnosti v populačním chování obyvatel, přesto si obec zachovala určitá specifika, díky kterým se odlišuje od populace České republiky, jak dokládají vybrané statistické údaje.

ANOTACE

Jméno a příjmení:	Marie Cejnková
Katedra:	Katedra antropologie a zdravotní vědy
Vedoucí práce:	Mgr. Petr Zemánek, Ph.D.
Rok obhajoby:	2013

Název práce:	Vývoj porodnosti v obci Radostín nad Oslavou za posledních 120 let
Název v angličtině:	The development of birthrate in the village of Radostín nad Oslavou over the past 120 years
Anotace práce:	Práce se zabývá vývojem porodnosti na území České republiky v období asi uplynulých 100 let. Poukazuje na okolnosti, které porodnost v průběhu jejího vývoje ovlivnily. Podrobněji hodnotí změny tohoto klíčového demografického ukazatele po roce 1989. V druhé části se bakalářská práce zabývá vývojem porodnosti v obci Radostín nad Oslavou, poukazuje na zvláštnosti a odchylky této demografické hodnoty. Součástí práce je příloha, která podrobně charakterizuje obec z pohledu historického i současného vývoje
Klíčová slova:	Obyvatelstvo, porodnost, hrubá míra porodnosti, populační politika, úhrnná plodnost, úmrtnost, obec Radostín nad Oslavou

Anotace v angličtině:	The study deal with birth development in the Czech Republic in period approximately last one hundred years. It points out for circumstances which influenced birth rate and it evaluates changes of this key demographic pointer after year 1989. Second part of the study deal with development of the birth rate in the village Radostín nad Oslavou, it points out for the specialties and exemptions from the demographic figure. Part of the study is the attachment, which characterizes development the village from historical and current point of view.
Klíčová slova v angličtině:	Inhabitants, birth rate, gross birth rate, total fertility, dead rate, village Radostín nad Oslavou
Přílohy vázané v práci:	Příloha č. 1 Charakteristika obce Radostín nad Oslavou
Rozsah práce:	60
Jazyk práce:	Český jazyk